

Κεφάλαιο 11

Ο μεταπολεμικός κόσμος (δεύτερο μισό 20ού – αρχές 21ου αιώνα)

Στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα ο **Ψυχρός Πόλεμος** κυριαρχεί ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και στις ΗΠΑ. Ξεκινούν οι προσπάθειες για την ευρωπαϊκή ενοποίηση που θα οδηγήσουν στα τέλη του αιώνα στη δημιουργία της **Ευρωπαϊκής Ένωσης** (ΕΕ). Πολλές **αποικίες** γίνονται ανεξάρτητα κράτη. Η παγκόσμια οικονομία αναπτύσσεται, το επίπεδο ζωής βελτιώνεται, η επιστήμη και η τεχνολογία επηρεάζουν όλο και περισσότερους ανθρώπους. Στις δυτικές κοινωνίες επεκτείνεται η **κατανάλωση**, αλλάζουν οι κοινωνικές σχέσεις και νέες μορφές τέχνης εμφανίζονται. Ταυτόχρονα διάφορα **κοινωνικά κινήματα** κάνουν κριτική στις εξελίξεις αυτές και ζητούν περισσότερα δικαιώματα για τους πολίτες. Η πετρελαϊκή κρίση που ξεσπά το 1973 κλονίζει την παγκόσμια οικονομία και κάνει πιο έντονες τις ανισότητες και τις συγκρούσεις στην περιφέρεια. Το 1989 τα κομμουνιστικά καθεστώτα στη Σοβιετική Ένωση και στην ανατολική Ευρώπη καταρρέουν και τα επόμενα χρόνια νέα κράτη δημιουργούνται, συχνά ύστερα από σκληρές συγκρούσεις. Στις αρχές του 21ου αιώνα η οικονομία είναι **παγκοσμιοποιημένη**. Την πρώτη μεταπολεμική περίοδο στην Ελλάδα κυριαρχούν οι νικητές του Εμφύλιου Πολέμου και η Αριστερά αντιμετωπίζει πολλές διώξεις. Η ελληνική οικονομία αναπτύσσεται, αλλά και πολλοί μεταναστεύουν. Το 1967 επιβάλλεται στην Ελλάδα στρατιωτική δικτατορία. Μετά την πτώση της (1974) ακολουθεί η περίοδος της **Μεταπολίτευσης** στην οποία θεμελιώνονται οι δημοκρατικοί θεσμοί, η χώρα γίνεται μέλος της ΕΟΚ και προσπαθεί να εκσυγχρονιστεί. Σήμερα η ελληνική κοινωνία αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς.

Α. Διπολισμός και ανάπτυξη (1950–1973)

Την περίοδο 1950–1973 ο **ανταγωνισμός** ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και στις ΗΠΑ γίνεται όλο και πιο έντονος. Ο Ψυχρός Πόλεμος προκαλεί συγκρούσεις έξω από την Ευρώπη που συχνά συνδέονται με κινήματα για την ανεξαρτησία πρώην αποικιών. Ταυτόχρονα η παγκόσμια οικονομία γνωρίζει μεγάλη ανάπτυξη, αυξάνεται η κατανάλωση, η διαφήμιση και τα μέσα ενημέρωσης εισβάλλουν παντού. Μεγάλες επιστημονικές ανακαλύψεις επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Αλλάζει η θέση των γυναικών και η νεολαία αναγνωρίζεται σαν μια ξεχωριστή κοινωνική ομάδα. Οι περισσότερες όμως από τις **χώρες του Τρίτου Κόσμου** δε συμμετέχουν σε αυτές τις εξελίξεις. Το 1957 με την ίδρυση της **ΕΟΚ** ξεκινούν οι διαδικασίες για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Καθώς οι δυτικές χώρες αναπτύσσονται, πολλοί άνθρωποι από φτωχότερα κράτη μεταναστεύουν σ' αυτές. Παράλληλα όλο και περισσότεροι αμφισβητούν την κοινωνία της αφθονίας και αντιδρούν στην ενίσχυση των εξοπλισμών. Νέες μορφές τέχνης αποκτούν ένα παγκόσμιο κοινό.

11.1

Ο Ψυχρός Πόλεμος χαρακτηρίζεται από τον **ανταγωνισμό στους εξοπλισμούς** ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και στις ΗΠΑ, τις δύο υπερδυνάμεις, και τους στρατιωτικούς συνασπισμούς που ελέγχουν. Χάρη στις μεγάλες επιστημονικές και τεχνολογικές ανακαλύψεις, οι δύο υπερδυνάμεις ξεκίνησαν μια κούρσα εξοπλισμών αναζητώντας όλο και πιο καταστροφικά όπλα. Πολλοί άνθρωποι σε ολόκληρη τη γη ζούσαν με το φόβο του **πυρηνικού πολέμου**. Ο ανταγωνισμός τους όμως δεν έμεινε μόνο στους εξοπλισμούς, αλλά πέρασε και στις προσπάθειές τους **να κατακτήσουν το διάστημα**. Οι δύο δυνάμεις πίστευαν ότι όποια κυριαρχούσε στο διάστημα θα κυριαρχούσε και στη γη. Και οι δύο ξόδεψαν πάρα πολλά χρήματα για την εξερεύνησή του.

11.2

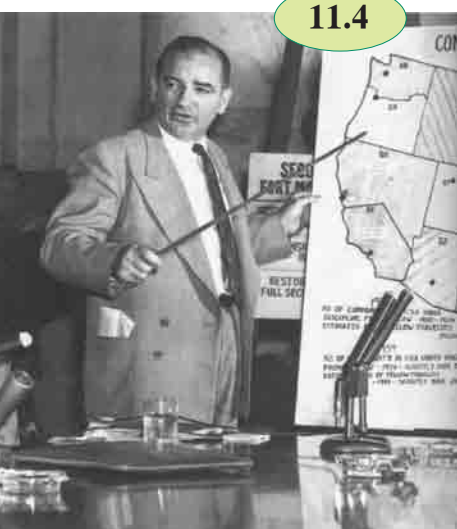
Η Σοβιετική Ένωση το 1957 έβαλε σε τροχιά τον πρώτο τεχνητό δορυφόρο, τον Σπούτνικ. Το 1961 έστειλε στο διάστημα τον πρώτο πύραυλο με άνθρωπο μέσα, το Σοβιετικό αστροναύτη Γιούρι Γκαγκάριν. Οι Αμερικανοί ακολούθησαν το 1962, όταν έστειλαν κι αυτοί σε τροχιά γύρω από τη γη πύραυλο με αστροναύτη τον Τζον Γκλεν.

Το χνάρι του ποδιού του Νιλ Άρμστρονγκ στο φεγγάρι. Στις 21 Ιουλίου 1969 το αμερικανικό διαστημόπλοιο «Απόλλων 11» με τρεις αστροναύτες (Ολντριν, Άρμστρονγκ και Κόλινς) φτάνει στο φεγγάρι. Ο Άρμστρονγκ είναι ο πρώτος άνθρωπος που πατάει σ' αυτό. Εκατομμύρια άνθρωποι σε ολόκληρο τον κόσμο παρακολούθησαν το γεγονός από την τηλεόραση.

11.3

Σοβιετικό γραμματόσημο με τη Βαλεντίνα Τερέσκοβα. Η Τερέσκοβα ήταν η πρώτη γυναίκα που ταξίδεψε στο διάστημα. 1963.

11.4

Στο «σοβιετικό μπλοκ», ο οικονομικός και στρατιωτικός έλεγχος από τη Σοβιετική Ένωση ήταν απόλυτος. Κάθε προσπάθεια για μεγαλύτερη αυτονομία συναντούσε την **επέμβαση του σοβιετικού στρατού**.

Ο **θάνατος του Στάλιν** (1953) δεν άλλαξε πολύ τα πράγματα. Οι ΗΠΑ, από τη μεριά τους, βοήθησαν οικονομικά τα κράτη της δυτικής Ευρώπης και αναλάβανε την άμυνά τους εξοπλίζοντάς τα. Επίσης, για να εξασφαλίσουν ότι θα διατηρήσουν την πολιτική τους επιρροή εκεί, στήριξαν αρκετές φορές αυταρχικά καθεστώτα. Στήριξαν για παράδειγμα τις παρεμβάσεις του στρατού στην πολιτική ζωή στην **Τουρκία** και στην **Ελλάδα**, αλλά και αλλού.

Όσο ο Ψυχρός Πόλεμος γίνεται πιο έντονος σε πολλά κράτη στη δυτική Ευρώπη και στις ΗΠΑ αναπτύσσεται έντονος **αντικομμουνισμός**. Αντίστοιχα, η Σοβιετική Ένωση και οι χώρες που ελέγχει κλείνουν τα σύνορά τους προς και από τη Δύση.

Ο Αμερικανός γεροϋσιαστής Τζότζεφ Μακάρθι (1908–1957), πρόεδρος της «Επιτροπής για τις Αντιαμερικανικές Ενέργειες», που δημιουργήθηκε το 1938. Στις αρχές της δεκαετίας του 1950 η επιτροπή αυτή ξεκίνησε μια εκστρατεία ενάντια σε άτομα που κατηγορούνταν ότι ήταν κομμουνιστές. Σε όλη τη χώρα πολλοί, ιδίως στο χώρο του κινηματογράφου και του θεάτρου, κατηγορήθηκαν ως κομμουνιστές και έχασαν τη δουλειά τους.

Για τη δικτατορία του 1967–1974 στην Ελλάδα μιλάμε στη σ. 234.

11.5

(η έδρα του προέδρου των ΗΠΑ) απ' όπου φεύγουν χέρια με γαμψά νύχια, σαν των αρπακτικών πουλιών, προς διάφορες χώρες (Κορέα, Ιράν, Τουρκία, Ταϊβάν, Βιετνάμ).

11.6

Στην εικόνα 11.5 αμερικανική γελοιογραφία από τις αρχές του 1950 για τη σοβιετική πολιτική: ο Στάλιν (καθιστός) και ο Σοβιετικός υπουργός εξωτερικών συζητούν: «Σύντροφε, ποιος θα είναι ο επόμενος που θα απελευθερώσουμε από την ελευθερία;». Στην εικόνα 11.6 σοβιετική γελοιογραφία για την αμερικανική πολιτική: στο κέντρο ο Λευκός Οίκος

στο κέντρο ο Λευκός Οίκος

Οι απαρχές της ευρωπαϊκής ενοποίησης

Μέσα στη δεκαετία του 1950 ορισμένα κράτη στη δυτική Ευρώπη άρχισαν να προωθούν περισσότερο την οικονομική συνεργασία μεταξύ τους. Στόχος τους ήταν να περιορίσουν την εξάρτησή τους από τις ΗΠΑ και να θωρακιστούν από το ενδεχόμενο σοβιετικής απειλής. Οι προσπάθειες αυτές οδήγησαν το 1957 στη δημιουργία της **Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας** (ΕΟΚ). Στην ΕΟΚ αρχικά συμμετείχαν έξι κράτη. Βασικός στόχος της ήταν να διακινούνται ελεύθερα ανάμεσα στα κράτη-μέλη της τα αγαθά, τα κεφάλαια και οι άνθρωποι. Η σημερινή **Ευρωπαϊκή Ένωση** (ΕΕ) είναι συνέχεια της ΕΟΚ.

Για τη διεύρυνση της ΕΟΚ και τη δημιουργία της ΕΕ μιλάμε στη σ. 228.

Για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ μιλάμε στη σ. 237.

11.7

Το Μάρτιο του 1957 υπογράφηκε στη Ρώμη η συνθήκη με την οποία ιδρύθηκε η ΕΟΚ.

Ο διπολισμός έξω από την Ευρώπη – Το τέλος των αποικιών

Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο πολλές αποικιοκρατικές δυνάμεις δεν μπορούσαν πια για οικονομικούς λόγους να διατηρήσουν τις αποικίες τους. Σε πολλές αποικίες αναπτύχθηκαν **εθνικά κινήματα** στις επόμενες δεκαετίες. Η **αποαποικιοποίηση** των χωρών της Αφρικής και της Ασίας έγινε αλλού ειρηνικά και αλλού ύστερα από σκληρούς αγώνες. Αν και αρκετά κινήματα πέτυχαν εθνική ανεξαρτησία, τα νέα κράτη που προήλθαν από τις αποικίες συνάντησαν πολλά **πολιτικά και οικονομικά προβλήματα**. Οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση έκαναν συστηματικές παρεμβάσεις στις χώρες αυτές, για να τις εκμεταλλευτούν οικονομικά και να τις ελέγχουν πολιτικά (η πολιτική αυτή ονομάζεται **ιμπεριαλιστική**). Συχνά στήριξαν αυταρχικά καθεστώτα με αρνητικές συνέπειες στη ζωή των πληθυσμών στις χώρες αυτές. Η αποαποικιοποίηση συνεχίστηκε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1970.

11.8

Νεαρό αγόρι με τη σημαία της Τζαμάικας γιορτάζει την ανεξαρτησία της χώρας του από τους Βρετανούς. 6 Αυγούστου 1962.

11.9 Ο πόλεμος της Κορέας

Από το 1910 μέχρι το 1945 την Κορέα την κατείχε η Ιαπωνία. Με το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου ο σοβιετικός στρατός κατέλαβε το βόρειο τμήμα της χώρας και ο αμερικανικός το νότιο. Το 1950 οι κομμουνιστές στη Βόρεια Κορέα προσπάθησαν να καταλάβουν όλη τη χώρα. Τότε ο δυτικός συνασπισμός (οι ΗΠΑ και τα κράτη της δυτικής Ευρώπης, ανάμεσά τους και η Ελλάδα) έστειλαν στρατό για να βοηθήσουν τη Νότια Κορέα. Τη Βόρεια Κορέα βοήθησε στρατιωτικά η **Κίνα**. Με το τέλος του πολέμου, η Κορέα χωρίστηκε σε δύο κράτη: στη **Βόρεια Κορέα** με κομμουνιστικό καθεστώς και στη **Νότια Κορέα** με φιλελεύθερο. Η χώρα παραμένει χωρισμένη μέχρι σήμερα. Ο πόλεμος της Κορέας (1950–1953) ήταν η πρώτη αντιπαράθεση ανάμεσα στη Σοβιετική Ένωση και στις ΗΠΑ.

Η Κίνα από το 1949 έχει κομμουνιστικό καθεστώς.

11.10

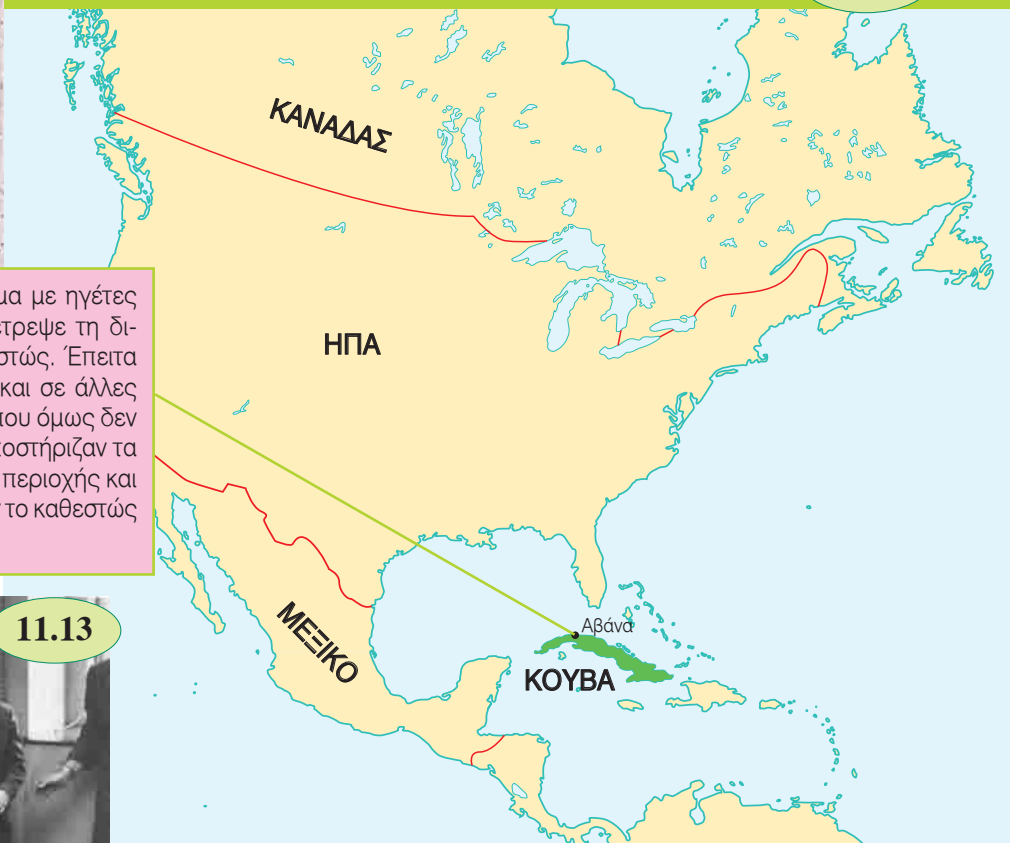
11.11

Στρατιώτες της Νότιας Κορέας συλλαμβάνουν ένα στρατιώτη της Βόρειας, 1950.

Αφίσα από την Κούβα με τον Τσε Γκεβέρα.

11.12 Η επανάσταση στην Κούβα

Το 1959 στην **Κούβα** ένα επαναστατικό κίνημα με ηγέτες το Φιντέλ Κάστρο και τον Τσε Γκεβέρα ανέτρεψε τη δικτατορία και δημιούργησε σοσιαλιστικό καθεστώς. Έπειτα από αυτό ξέσπασαν επαναστατικά κινήματα και σε άλλες χώρες στην Κεντρική και στη Νότια Αμερική, που όμως δεν μπόρεσαν να πάρουν την εξουσία. Οι ΗΠΑ υποστήριζαν τα **δικτατορικά καθεστώτα** σε πολλά κράτη της περιοχής και προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να ανατρέψουν το καθεστώς του Κάστρο.

11.13

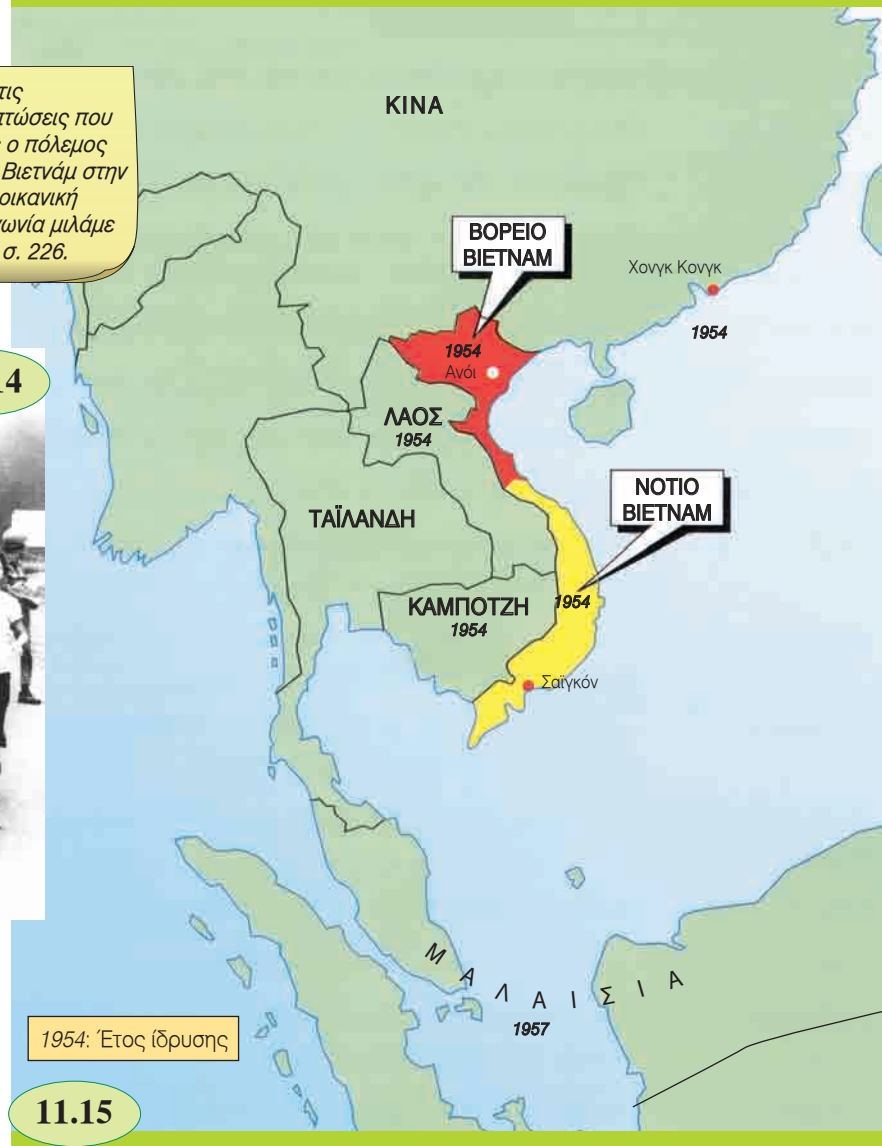

Ο Φιντέλ Κάστρο με μικρά παιδιά, 1959.

Στη δεκαετία του 1950 νέα κράτη δημιουργήθηκαν στη νοτιοανατολική Ασία: το **Βόρειο** και το **Νότιο Βιετνάμ**, το **Λάος**, η **Καμπότζη** και η **Μαλαισία**. Ο **πόλεμος στο Βιετνάμ** (1964-1975) ήταν η μεγαλύτερη σύγκρουση ανάμεσα στους δύο συνασπισμούς την περίοδο αυτή.

Για τις επιπτώσεις που είχε ο πόλεμος του Βιετνάμ στην αμερικανική κοινωνία μιλάμε στη σ. 226.

Οι εξελίξεις στη νοτιοανατολική Ασία και ο πόλεμος στο Βιετνάμ

11.14

Μικρά παιδιά στο Βιετνάμ τρέχουν για να σωθούν από τους αμερικανικούς βομβαρδισμούς.

1954: Έτος ίδρυσης

11.15

11.16

Γυναίκες διαδηλώνουν στην Ουάσινγκτον ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ (1967). Στις ΗΠΑ αναπτύχθηκε ένα ισχυρό αντιπολεμικό κίνημα με συνεχείς και δυναμικές αντιδράσεις ενάντια στον πόλεμο του Βιετνάμ.

11.17

Στις 22 Νοεμβρίου 1963 ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζον Κένεντι δολοφονήθηκε μέσα σε ένα ανοιχτό αυτοκίνητο στο Ντάλας του Τέξας.

Για την Κύπρο το 19ο αιώνα μιλάμε στη σ. 119.

Η Μεγάλη Βρετανία κατείχε την **Κύπρο** από το 19ο αιώνα. Μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο αναπτύσσεται στην Κύπρο ένα κίνημα για την ανεξαρτησία του νησιού, που κορυφώνεται στη δεκαετία του 1950. Η εξέλιξη αυτή επηρέασε σημαντικά και την ελληνική πολιτική ζωή. Η Κύπρος γίνεται ανεξάρτητο κράτος το 1960.

Για το Κυπριακό μιλάμε στις σ. 232-233.

Από το 1830 η **Αλγερία** ήταν γαλλική αποικία και πολλοί Γάλλοι εγκαταστάθηκαν στη χώρα. Το 1954 ξεκίνησε ο αγώνας των Αλγερινών για ανεξαρτησία, ο οποίος κράτησε πολλά χρόνια, ήταν ιδιαίτερα αιματηρός και προκάλεσε σοβαρή πολιτική κρίση στη Γαλλία. Τελικά η Αλγερία έγινε ανεξάρτητη το 1962.

Νέα κράτη στην Αφρική και στη Μεσόγειο

11.18

Για το Ισραήλ μιλήσαμε στη σ. 202.

Το 1956 η **Αίγυπτος** αποφάσισε να εκμεταλλεύεται η ίδια τη διώρυγα του Σουέζ που ένωνε τη Μεσόγειο με την Ερυθρά Θάλασσα. Η Μεγάλη Βρετανία και η Γαλλία, που μέχρι τότε είχαν τον έλεγχο στη διώρυγα, συμμαχήσαν με το Ισραήλ και αποφάσισαν να επέμβουν στρατιωτικά. Όμως, με παρέμβαση των ΗΠΑ η κρίση έληξε.

Τη δεκαετία του 1960 δημιουργήθηκαν πολλά **νέα κράτη στην Αφρική**, εκεί όπου υπήρχαν αποικίες γαλλικές, βρετανικές και άλλων κρατών. Στη Νοτιοαφρικανική Ένωση καθιερώθηκε το **ρατσιστικό απαρτχάιντ**, που είχε την υποστήριξη των ΗΠΑ. Οι ΗΠΑ στήριξαν σε πολλά μέρη του κόσμου δικτατορικά ή αυταρχικά καθεστώτα που τα θεωρούσαν φραγμό στην επέκταση του κομμουνισμού.

1948: Έτος ανεξαρτησίας

11.19

Μαύρος Νοτιοαφρικανός δείχνει την άδεια εισόδου του σε λευκό αστυφύλακα (Απρίλιος 1960). Οι λευκοί (που ήταν μειοψηφία στη Νοτιοαφρικανική Ένωση) με τους νόμους για τις άδειες εισόδου εμπόδιζαν τους μαύρους Νοτιοαφρικανούς να μετακινούνται ελεύθερα μέσα στην ίδια τους τη χώρα.

11.20

Ο στρατηγός Αμπντέλ Νάσερ (όρθιος μέσα στο ανοιχτό αυτοκίνητο) μόλις έχει ανακοινώσει ότι η Αίγυπτος θα εκμεταλλεύεται τη διώρυγα του Σουέζ (1956). Το 1954 ο Νάσερ, ηγέτης του εθνικού κινήματος της Αιγύπτου, κατέλαβε την εξουσία και έδωσε το βασιλιά, κατηγορώντας τον ότι ξεπουλούσε τη χώρα στους Ευρωπαίους αποικιοκράτες. Το νέο καθεστώς δήμευσε (αφαίρεσε προς όφελος του κράτους) τις περιουσίες των ξένων υπήκων. Τότε αναγκάστηκαν να φύγουν και πολλοί Έλληνες από την Αίγυπτο.

Οικονομική ανάπτυξη, κράτος πρόνοιας και η τεχνολογία στην καθημερινή ζωή

Την περίοδο από το 1950 μέχρι το 1973, παρά τον Ψυχρό Πόλεμο, τα κράτη της δυτικής Ευρώπης πέτυχαν μια **πολύ μεγάλη και σταθερή οικονομική ανάπτυξη**. Η οικονομική κατάσταση βελτιώθηκε επίσης στη Σοβιετική Ένωση και στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Το διεθνές εμπόριο άνθησε και δημιουργήθηκαν νέες μεγάλες **πολυεθνικές εταιρείες**. Η εκβιομηχάνιση εξαπλώθηκε και το επίπεδο ζωής έγινε καλύτερο.

Την ίδια όμως εποχή πάρα πολλοί άνθρωποι στην Αφρική, στην Κεντρική και στη Νότια Αμερική και στην Ασία συνεχίζουν να ζουν μέσα στη φτώχεια, και οι πολεμικές συγκρούσεις στις περιοχές αυτές κάνουν τη ζωή τους ακόμη πιο δύσκολη.

Στη δυτική Ευρώπη αναπτύχθηκε η **μικτή οικονομία**. Δίπλα στις ιδιωτικές επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν δημόσιες, κυρίως για να παράγουν αγαθά απαραίτητα για τη ζωή των πολιτών (όπως ο ηλεκτρισμός, η ύδρευση, η υγεία κ.ά.). Καθιερώθηκε έτσι το **κράτος πρόνοιας**: το κράτος ανέλαβε να καλύπτει σε όλους τους πολίτες του τις ανάγκες τους στην υγεία, στην εκπαίδευση, στη στέγη, να τους προστατεύει από την ανεργία, τη φτώχεια κ.ά. Τα χρήματα για τις παροχές αυτές προέρχονταν από τους φόρους που πλήρωναν οι πολίτες. Την περίοδο 1950–1970 το κράτος πρόνοιας γνώρισε τη μεγαλύτερη ανάπτυξή του. Χάρη στις κρατικές δαπάνες όλο και πιο πολλοί άνθρωποι μπόρεσαν να βελτιώσουν τη ζωή τους.

Στα πλούσια κράτη στη δυτική Ευρώπη επεκτείνεται η βιομηχανία και δημιουργείται η ανάγκη για περισσότερα εργατικά χέρια. Έτσι πολλοί άνθρωποι από τα πιο φτωχά ευρωπαϊκά κράτη ή από τις πρώην αποικίες **μεταναστεύουν** σ' αυτά για να βρουν δουλειά.

Με την οικονομική ανάπτυξη στις δυτικές χώρες όλο και περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να αγοράζουν περισσότερα αγαθά και να ζουν με περισσότερες ανέσεις, αυξάνοντας την **κατανάλωση**. Η πρόοδος μιας χώρας μετριέται τώρα ανάλογα με το πόσοι πολίτες έχουν αυτοκίνητο, ηλεκτρικό ψυγείο και πλυντήριο, τηλέφωνο και τηλεόραση.

11.23

Πορτογάλοι μετανάστες φτάνουν στη Γαλλία (1970). Το 1973 το 11% των εργατών στη Γαλλία είναι μετανάστες. Την ίδια χρονιά στη Δυτική Γερμανία ζουν περίπου τρία εκατομμύρια μετανάστες, κυρίως από τις μεσογειακές χώρες.

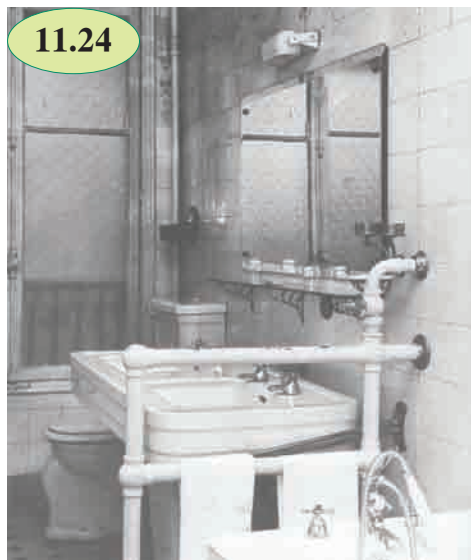
11.21

Αγροτικό σπίτι στην Αφρική. Δεκαετία του 1970.

11.22

Το «μίνι κούπερ», που έβγαλε η βρετανική βιομηχανία αυτοκινήτων Μόρις (1966). Καθώς το επίπεδο ζωής στις αναπτυγμένες χώρες βελτιώνεται συνεχώς, το αυτοκίνητο γίνεται το σύμβολο της οικονομικής ευημερίας. Στα μεταπολεμικά χρόνια και όσο το πετρέλαιο παραμένει φτηνό όλο και περισσότερα αυτοκίνητα κυκλοφορούν στις χώρες αυτές.

11.24

Στην εικόνα 11.24 ένα μπάνιο (δεκαετία 1950) και στην 11.25 πλύσιμο ρούχων σε ηλεκτρικό πλυντήριο (1956). Οι οικιακές συσκευές που δούλευαν με ηλεκτρισμό (ψυγεία, κουζίνες, πλυντήρια κ.ά.) άλλαξαν τη ζωή πλούσιων και φτωχών.

11.25

11.26

Ζευγάρι κοιτάζει βιτρίνα με τηλεοράσεις (δεκαετία 1960). Στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα η διάδοση της τηλεόρασης είναι τεράστια.

11.27

«Ακόμη ζωντανά», πίνακας του 1963 του ζωγράφου Τομ Βέσαλιαν. Ο ζωγράφος εμπνέεται από την καταναλωτική κοινωνία, την οποία σχολιάζει.

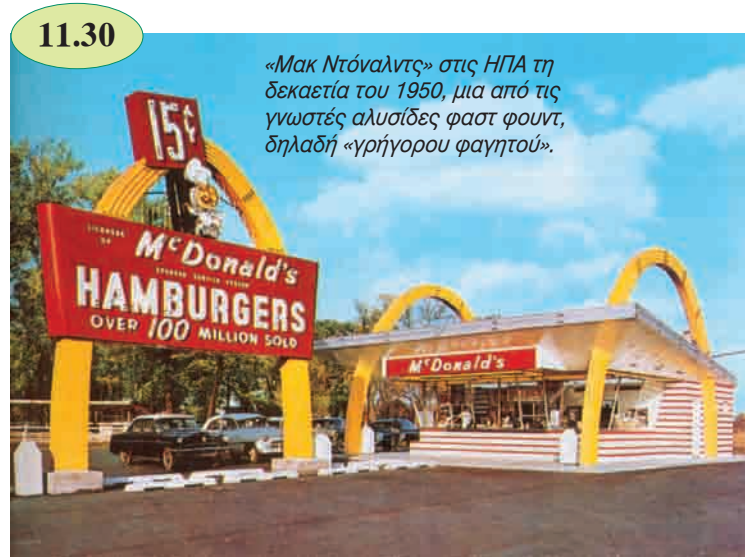
11.28

Στην εικόνα 11.28 μια από τις πρώτες διαφημίσεις για το στυλό «Μπικ» (δεκαετία 1950) και στην 11.29 διαφήμιση για φερμουάρ.

Για να αυξηθεί ακόμη περισσότερο η κατανάλωση, αναπτύχθηκε η **βιομηχανία της διαφήμισης**, που προσπαθούσε να δημιουργήσει στους πολίτες επιθυμίες για νέα αγαθά, που προηγουμένως δεν τα θεωρούσαν αναγκαία. Τα **μέσα ενημέρωσης** (οι εφημερίδες, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση) πολλαπλασιάζονται και γίνονται πιο ισχυρά, ιδιαίτερα μετά τη δεκαετία του 1960, όταν περισσότεροι άνθρωποι έχουν τηλεόραση και ο αναλφαβητισμός έχει σχεδόν εξαφανιστεί στην Ευρώπη. Η ψυχαγωγία γίνεται σημαντικός οικονομικός παράγοντας. Ο **τουρισμός**, η **μουσική** και τα **σπορ**, ιδιαίτερα για τους νέους, είναι τώρα μεγάλες βιομηχανίες.

11.29

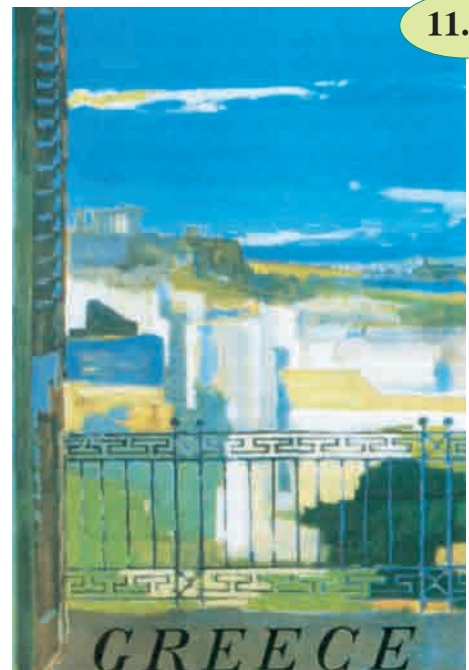
11.30

«Μακ Ντόναλντς» στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1950, μια από τις γνωστές αλυσίδες φαστ φουντ, δηλαδή «γρήγορου φαγητού».

11.31

Στη δεκαετία του 1950 τα σουπερμάρκετ διαδόθηκαν στις δυτικές χώρες.

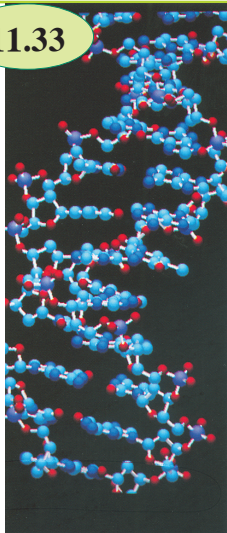

11.32

Αφίσα του Ελληνικού Τουρισμού (ΕΟΤ). Στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα τα αεροπορικά ταξίδια γίνονται φτηνότερα κι έτσι τα ταξίδια για διακοπές στο εξωτερικό γίνονται πιο προσιτά για πολύ κόσμο. Σ' αυτά βασίστηκε η βιομηχανία του τουρισμού.

11.33

Η διπλή έλικα του DNA. Το 1953 ο Αμερικανός βιολόγος Τζέιμς Γουάτσον και ο Βρετανός βιοφυσικός Φράνσις Κρικ ανακάλυψαν τη δομή του γενετικού κώδικα (DNA). Για την ανακάλυψή τους αυτή πήραν το βραβείο Νόμπελ για την ιατρική το 1962.

Στην τεχνολογία, στην ιατρική, στη φυσική, οι μεγάλες επιστημονικές ανακαλύψεις επηρέασαν πολύ την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Ιδιαίτερα σημαντικές ήταν οι ανακαλύψεις στην ιατρική. Στις δυτικές χώρες κυρίως οι ανακαλύψεις αυτές, σε συνδυασμό με την περίθαλψη που πρόσφερε το κράτος πρόνοιας, βελτίωσαν την υγεία του πληθυσμού και οι άνθρωποι ζούσαν πλέον περισσότερα χρόνια. Με τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου αυξήθηκαν και οι γεννήσεις. Στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες γεννήθηκαν στην Ευρώπη περισσότερα παιδιά από παλιότερα. Την ίδια περίοδο τα αντιβιοτικά καταπολέμησαν αρρώστιες που ως τότε ήταν θανατηφόρες. Στο δυτικό κόσμο μεγάλες αλλαγές έγιναν

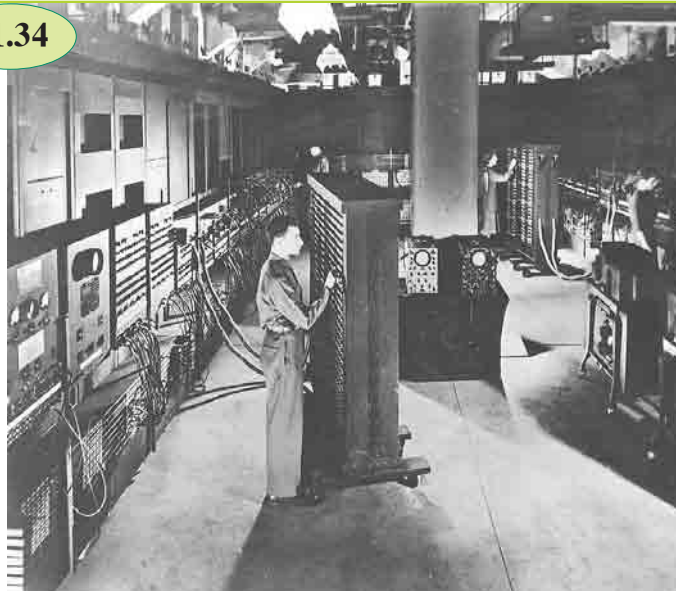
Για την ψήφο των γυναικών μιλήσαμε στη σ. 169.

στη θέση των γυναικών. Αποκτήσανε δικαίωμα ψήφου και εκεί που δεν είχαν (Γαλλία, Ελλάδα, Ελβετία). Οι γυναίκες μορφώνονταν και εργάζονταν πια μαζικά.

Οι θεσμοί κοινωνικής πρόνοιας και οι ηλεκτρικές οικιακές συσκευές έδωσαν σε πολλές τη δυνατότητα να δραστηριοποιούνται έξω από το σπίτι και την οικογένεια. Ωστόσο, τις δουλειές του σπιτιού και το νοικοκυριό συνέχισαν να τα κάνουν κυρίως γυναίκες. Ακόμη οι νόμοι δεν τις αντιμετώπιζαν παντού ισότιμα. Για παράδειγμα, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες και μέχρι τη δεκαετία του 1970, ο άντρας συνέχισε να είναι ο αρχηγός στην οικογένεια, και στην εργασία οι γυναίκες εξακολουθούσαν να πληρώνονται λιγότερο. Σε πολλά μέρη του κόσμου η θέση των γυναικών ήταν (και σε πολλές περιπτώσεις είναι ακόμη) πολύ κατώτερη από τη θέση των αντρών και οι δυνατότητές τους να κινηθούν αυτόνομα περιορισμένες.

Τα αντισυλληπτικά χάπια είχαν τεράστια επίδραση στη ζωή των γυναικών, καθώς μπορούσαν πια να έχουν μεγαλύτερο έλεγχο στη ζωή και στο σώμα τους. Γι' αυτό και η ανακάλυψή τους προκάλεσε μεγάλες αντιδράσεις και η διάδοσή τους έμεινε περιορισμένη για αρκετό καιρό.

11.34

Ο ENIAC, ο πρώτος σύγχρονος ηλεκτρονικός υπολογιστής (1946). Το διαδίκτυο (internet) ήταν μια τεράστια επανάσταση στην επικοινωνία. Τα θεμέλιά του τα έβαλε ο Αμερικανός μηχανικός Βάνεβαρ Μπους, στα τέλη της δεκαετίας του 1960, όταν πρότεινε να δημιουργηθεί ένα δίκτυο υπολογιστών που θα συνδέονταν μεταξύ τους. Όμως, η χρήση του εξαπλώθηκε αργότερα, στα τέλη του 20ού αιώνα.

11.35

11.36

Γυναίκες διαδηλώνουν στο Παρίσι για τον οικογενειακό προγραμματισμό, δηλαδή για το δικαίωμα να αποφασίζουν οι ίδιες πότε θα μείνουν έγκυες.

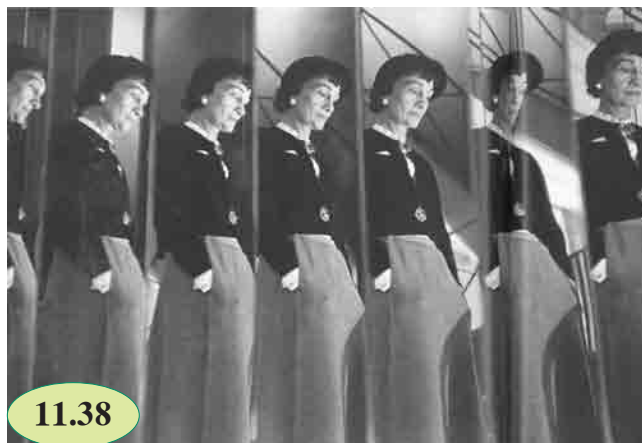
Η Γαλλίδα Κοκό Σανέλ, μια από τις πιο διάσημες σχεδιάστριες μόδας του 20ού αιώνα. 1954.

11.37

Η Τουίνγκι, γνωστό μοντέλο τη δεκαετία του 1960. Την περίοδο αυτή η μόδα γίνεται πιο απλή. Οι γυναίκες τώρα θέλουν να νιώθουν πιο άνετα στα ρούχα τους.

11.38

Την εποχή αυτή, στις αναπτυγμένες κυρίως χώρες, η **νεολαία** αντιμετωπίζεται όλο και πιο συχνά σαν μια ξεχωριστή κοινωνική ομάδα, με δικά της χαρακτηριστικά. Αυτό συμβαίνει για πολλούς λόγους: σε αρκετές χώρες οι νέοι δουλεύουν και μπορούν πια να καταναλώνουν.

Για πολλές δεκαετίες αγόρια και κορίτσια πήγαιναν σε ξεχωριστά σχολεία.

Επίσης, ακόμη και όταν δεν ψηφίζουν, παρακολουθούν τα πολιτικά πράγματα. Παράλληλα, η εκπαίδευση εξαπλώνεται όσο ποτέ άλλοτε. Καθώς τα σχολεία γίνονται μικτά και όλο και πιο πολλοί νέοι πηγαίνουν στο πανεπιστήμιο, πολλαπλασιάζονται οι επαφές ανάμεσα σε αγόρια και κορίτσια. Το νεανικό ντύσιμο και η ροκ μουσική γίνονται η νέα παγκόσμια γλώσσα με την οποία επικοινωνούν οι νέοι μεταξύ τους. Έτσι αναπτύσσεται ένας διεθνής τρόπος ζωής των νέων, στον οποίο οι ΗΠΑ κατέχουν ηγεμονική θέση.

11.39

Ο Έλβις Πρίσλεϊ στην ταινία Τζείλχάουζ ροκ (1957). Η ροκ μουσική είχε μεγάλη επιτυχία και τεράστια διάδοση, με αποτέλεσμα σε πολλές χώρες οι νέοι να δημιουργήσουν εκατοντάδες συγκροτήματα ροκ μουσικής.

11.40

Οι Μπιτλς ηχογραφούν το τραγούδι Ντέι Τρίπλερ (1965). Τα μέλη αυτού του βρετανικού συγκροτήματος έγιναν αντικείμενο λατρείας από τη νεολαία και αποκτήσανε φανατικούς θαυμαστές σε ολόκληρο τον κόσμο.

11.41

Η Αμερικανίδα ηθοποιός Μέρυλιν Μονρόε σε σκηνή από την ταινία Επτά χρόνια φαγούρα (1955). Από τη δεκαετία του 1960 ο κινηματογράφος γίνεται έγχρωμος. Παρά τη διάδοση της τηλεόρασης, ο κινηματογράφος συνέχισε να είναι μια από τις πιο σημαντικές μορφές ψυχαγωγίας για πολλούς ανθρώπους σε όλο τον κόσμο.

Όλες αυτές οι αλλαγές επηρεάζουν και την **τέχνη**. Νέες μορφές τέχνης, όπως η ροκ μουσική, αποκτούν παγκόσμιο κοινό. Δεκάδες εφευρέσεις (από τη φωτογραφία, το ραδιόφωνο και το πικ απ, μέχρι την τηλεόραση) κάνουν την τέχνη προσιτή σε όλο και πιο πολλούς ανθρώπους σε κάθε γωνιά της γης. Πάντως, το κέντρο της καλλιτεχνικής δημιουργίας στη μουσική, στη ζωγραφική κ.ά. την περίοδο αυτή είναι οι ΗΠΑ.

11.42

Σκηνή από το μιούζικαλ Χερ (1979). Το μιούζικαλ είναι ένα θεατρικό και κινηματογραφικό είδος που συνδυάζει διάλογο, τραγούδια και χορό. Το είδος τελειοποιήθηκε στις ΗΠΑ τη δεκαετία του 1940 και συνεχίζει να ανθεί μέχρι σήμερα. Από τα πιο γνωστά μιούζικαλ είναι το Γουέστ Σάιτ Στόρι, Οι άθλιοι, Οι γάτες, Το φάντασμα της όπερας κ.ά.

Στη **ζωγραφική** αναπτύσσονται πολλές νέες τάσεις, με κυρίαρχη την αφηρημένη ζωγραφική, που πολλές φορές βασίζεται στον αυτοσχεδιασμό και στο τυχαίο. Στην εποχή μας οι καλλιτέχνες πειραματίζονται με νέα υλικά και τεχνικές και συχνά συνδυάζουν στα έργα τους στοιχεία από διάφορες τέχνες (ζωγραφική, μουσική, βίντεο) χρησιμοποιώντας ακόμη και αντικείμενα από την καθημερινή ζωή.

11.43

«Κεφάλι 4», του Βρετανού Φράνσις Μπέικον (1949). Ο ζωγράφος αλλοιώνει τις μορφές του σε μια προσπάθεια να μιλήσει για τα αδιέξοδα της σύγχρονης ζωής.

11.44

«Κορίτσι που πνίγεται», του Αμερικανού Ρόι Λιχτενστάιν (1963). Ο ζωγράφος επηρεάστηκε από τη νέα τέχνη των κόμικς.

11.45

11.46

Μακέτα για το Κέντρο Αρχιτεκτονικής στο Λονδίνο που σχεδίασε η Ιρακινή αρχιτέκτονας Ζάχα Χαντίντ (γενν. 1950). Στην αρχιτεκτονική τα νέα υλικά (γυαλί για την πρόσοψη, ατσάλι καιτσιμέντο) προσφέρονται για την κατασκευή πολυώροφων κτιρίων που στεγάζουν εταιρείες, ιδρύματα, εργοστάσια, σχολεία.

«Το κουτί της σούπας Κάμπελ», του Αμερικανού Άντι Γουόρχολ (1962). Τα καταναλωτικά προϊόντα γίνονται τέχνη. Με αυτό τον τρόπο ο ζωγράφος σχολιάζει την καταναλωτική κοινωνία.

11.47

Το εξώφυλλο της ελληνικής έκδοσης του θεατρικού έργου Τέλος του παχιδιού, του Ιρλανδού θεατρικού συγγραφέα Σάμουελ Μπέκετ (1906–1990). Ο Μπέκετ μαζί με τον Ευγένιο Ιονέσκο (1912–1994) και τον Ζαν Ζενέ (1910–1986) δημιούργησαν το «θέατρο του παραλόγου», που έγινε ιδιαίτερα δημοφιλές.

11.48

Πολύ σημαντικός θεατρικός συγγραφέας στην εποχή μας είναι ο Βρετανός Χάρολντ Πίντερ (γενν. 1930) που γράφει έργα (Πάρτι γενεθλίων, Η επιστροφή κ.ά.) ρεαλιστικά αλλά και με στοιχεία από το θέατρο του παραλόγου.

Η αμφισβήτηση της καταναλωτικής κοινωνίας και τα νέα κινήματα

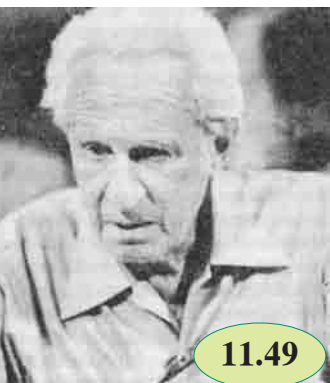
Τη δεκαετία του 1960 όλο και περισσότεροι άρχισαν να κάνουν **κριτική** στις δυτικές κοινωνίες:

Πίστευαν ότι οι εξοπλισμοί και η πυρηνική ενέργεια ήταν απειλή για την ασφάλεια των πολιτών.

Θεωρούσαν ότι η «**κοινωνία της αφθονίας**» δεν εξασφάλιζε ποιότητα ζωής και ευημερία για όλους και έκανε τους ανθρώπους να θέλουν να αποκούν όλο και περισσότερα αγαθά.

Κατηγορούσαν τις κυβερνήσεις τους ότι προσπαθούσαν με τη βία να διατηρήσουν τις αποικίες τους και τον οικονομικό και πολιτικό έλεγχο σε κράτη του Τρίτου Κόσμου. Υποστήριζαν τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα στην Ασία και στην Αφρική, που πάλευαν για ανεξαρτησία.

Πίστευαν ότι οι μεταπολεμικές κοινωνίες δεν προωθούσαν τους συλλογικούς αγώνες και τις κοινωνικές διεκδικήσεις, που χρειαζόνταν για να διευρυνθεί η δημοκρατία και να αποκτήσουν περισσότεροι άνθρωποι ίσα δικαιώματα.

11.49

Κριτική όμως ασκούσαν και στις χώρες του «σοβιετικού μπλοκ» για την καταπιεστική πολιτική τους. Τις κατηγορούσαν επίσης επειδή όλες οι αποφάσεις παίρνονταν από το ένα και μόνο κόμμα που ήταν στην εξουσία. Ο πόλεμος των ΗΠΑ στο Βιετνάμ, η εισβολή του σοβιετικού στρατού στην Πράγα, η μόνιμη πυρηνική απειλή ήταν μερικές από τις αιτίες που όλες οι παραπάνω ιδέες διαδόθηκαν στις ΗΠΑ και στη δυτική Ευρώπη. Πολλοί νέοι άνθρωποι, θέλοντας να αλλάξουν τον κόσμο, στρατεύονται σε μια αριστερή πολιτική και ζητούν **ίσα δικαιώματα για όλους, καλύτερη ζωή, ειρήνη και ελευθερία** στον κόσμο.

Για τον πόλεμο στο Βιετνάμ μιλήσαμε στη σ. 219.

Ο Γερμανός φιλόσοφος Χέρμπερτ Μαρκούζε (1899–1979) ήταν μέλος του Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών της Φρανκφούρτης. Το 1934 μετά την άνοδο του ναζιστικού κόμματος στην εξουσία μετανάστευσε στις ΗΠΑ. Με τα έργα του άσκησε κριτική στην καπιταλιστική κοινωνία. Τα βιβλία του διαβάστηκαν πολύ και επηρέασαν τα κινήματα νεολαίας που αναπτύχθηκαν τη μεταπολεμική περίοδο.

Έτσι, στις ΗΠΑ και στη δυτική Ευρώπη εμφανίζονται στις δεκαετίες του 1960 και του 1970 διαφορετικά κινήματα:

Το **κίνημα των μαύρων** στις ΗΠΑ για ίσα δικαιώματα.

Το **διεθνές ειρηνιστικό κίνημα**, ενάντια στους πυρηνικούς και στους περιφερειακούς πολέμους.

Τα **κινήματα της νεολαίας**, που αμφισβητούν το μοντέλο ζωής της προηγούμενης γενιάς που βασιζόταν στην όλο και μεγαλύτερη κατανάλωση και ζητούν αλλαγές στην εκπαίδευση, στην εργασία και στην προσωπική ζωή.

Το **κίνημα για την απελευθέρωση των γυναικών**, με το οποίο πολλές γυναίκες διεκδικούν από τη δεκαετία του 1970 να έχουν περισσότερο έλεγχο στη ζωή και στο σώμα τους και καταγγέλλουν την ανδρική καταπίεση.

11.50

Τον Αύγουστο του 1963 πάνω από 200.000 άνθρωποι συγκεντρώθηκαν στην Ουάσινγκτον για να ζητήσουν ίσα δικαιώματα για τους 20 εκατομμύρια μαύρους Αμερικανούς και ν' ακούσουν το λόγο του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ.

11.51

Γυναίκες σε μια πόλη στην Αλαμπάμα (μια πολιτεία στις ΗΠΑ) χειροκροτούν μια από τις πρώτες πορείες που έγιναν για τα δικαιώματα των μαύρων. Μάρτιος 1965.

11.52

Πορεία για τον πυρηνικό αφοπλισμό. Τα πυρηνικά όπλα απορροφούσαν όλο και περισσότερα χρήματα, που θα μπορούσαν να δίνονται για να βελτιωθεί το κράτος πρόνοιας. Την περίοδο αυτή αναπτύχθηκαν πολλά ειρηνιστικά κινήματα, που στράφηκαν ενάντια στον ανταγωνισμό των δύο συνασπισμών.

11.53

Αστυνομικοί απέναντι σε Γάλλους φοιτητές το Μάιο του 1968 στο Παρίσι.

11.54

Χίπις στη συναυλία στο Γούντστοκ των ΗΠΑ το 1968. Οι χίπις ήταν νέοι που απορρίπτανε την καταναλωτική κοινωνία και τον τρόπο ζωής που αυτή όριζε.

11.55

Γυναίκες διαδηλώνουν στη Γαλλία ζητώντας να παίρνουν ίδιους μισθούς με τους άντρες.

B. Η Ευρώπη της κρίσης και ο κόσμος (1973–1989)

Με την οικονομική κρίση του 1973 στα ευρωπαϊκά κράτη εμφανίζονται πληθωρισμός και ανεργία και ο Ψυχρός Πόλεμος γίνεται πιο έντονος. Στις χώρες του «σοβιετικού μπλοκ» αυξάνονται οι αντιδράσεις των αντιφρονούντων. Στη δεκαετία του 1980 όμως η Σοβιετική Ένωση κάνει μεταρρυθμίσεις στο εσωτερικό και αλλάζει σιγά σιγά πολιτική απέναντι στις ΗΠΑ. Από το 1989 τα κομμουνιστικά καθεστώτα στην ανατολική Ευρώπη και στη Σοβιετική Ένωση καταρρέουν. Στην υπόλοιπη Ευρώπη οι διεργασίες για την ενοποίηση συνεχίζονται και το 1993 δημιουργείται η **Ευρωπαϊκή Ένωση**.

Με την οικονομική κρίση που ξέσπασε το 1973, όταν ανέβηκε απότομα η τιμή του πετρελαίου, τέλειωσε η οικονομική ακμή για το δυτικό κόσμο. Η κρίση έδειξε επίσης πόσο τον επηρέαζαν οι συγκρούσεις έξω από την Ευρώπη, αφού το πετρέλαιο συνδεόταν με το **μεσανατολικό πρόβλημα**. Η οικονομική κρίση χτύπησε κυρίως τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες και προκάλεσε πληθωρισμό και μαζική ανεργία.

Τη δεκαετία του 1970 καταρρέουν και οι **δικτατορίες** στην Ελλάδα, στην Ισπανία και στην Πορτογαλία.

Για τη δικτατορία στην Ελλάδα θα μιλήσουμε στη σ. 234.

Για τη δικτατορία στην Ισπανία μιλήσαμε στη σ. 179.

11.56

Οι ηγέτες των ΗΠΑ και της ΕΣΣΔ Τζέραλντ Φορντ (δεξιά) και Λεονίντ Μπρέζνιεφ (αριστερά) στο Βλαδιβοστόκ (Νοέμβριος 1974). Στη συνάντηση συζήτησαν αν θα περιορίσουν τους εξοπλισμούς των χωρών τους την επόμενη δεκαετία.

Ο εξόριστος Αγιατολάχ Χομείνι επέστρεψε στο Ιράν το 1979 ως ηγέτης της Ισλαμικής Επανάστασης και, αφού ανέτρεψε τη φιλοδυτική μοναρχία του Σάχη, δημιούργησε ένα θεοκρατικό ισλαμικό κράτος. Καθιερώθηκε ο ισλαμικός νόμος σε όλες τις εκδηλώσεις της ζωής (για παράδειγμα, οι γυναίκες υποχρεώθηκαν να ντύνονται σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο, να φοράνε δηλαδή φερετζέ και τσαντόρ, ένα είδος μαντίλας).

11.57

11.58

Στα δυτικά κράτη η οικονομική κρίση του 1973 και η ένταση του Ψυχρού Πολέμου έχουν πολλές συνέπειες:

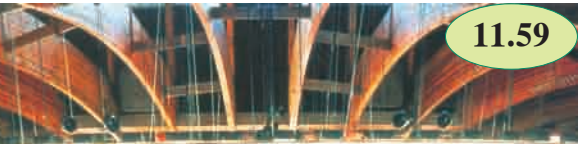
Σε ορισμένα κράτη (κυρίως στις ΗΠΑ και στη Μεγάλη Βρετανία) κυριαρχούν οι πολιτικοί που υποστηρίζουν την ελεύθερη αγορά (δηλαδή το κράτος να παρεμβαίνει λιγότερο στην οικονομία) και περιορίζεται το κράτος πρόνοιας.

Το ευρωπαϊκό αντιπυρηνικό κίνημα γίνεται πιο έντονο.

Εμφανίζονται σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Γερμανία, Γαλλία) ομάδες νέων που επιλέγουν να δηλώσουν την πολιτική τους διαμαρτυρία με τη βία. Τα κράτη για να τους αντιμετωπίσουν περιορίζουν τα δικαιώματα και τη δημοκρατία για όλους.

Όσο μεγαλώνει η οικονομική κρίση, τόσο αυξάνονται ο ρατσισμός και η ξενοφοβία απέναντι στους μετανάστες και στους πρόσφυγες.

Η Μάργκαρετ Θάτσερ (γενν. 1925) εκλέγεται το 1979 πρωθυπουργός στη Μεγάλη Βρετανία. Κύρια εκπρόσωπος του οικονομικού φιλελευθερισμού, στα έντεκα χρόνια που έμεινε στην εξουσία κατάργησε πολλές από τις παροχές του κράτους πρόνοιας στη χώρα της και ιδιωτικοποίησε πολλές από τις επιχειρήσεις δημόσιας ωφέλειας.

11.59

Η οικονομική κρίση χτύπησε όμως και τις χώρες του «σοβιετικού μπλοκ».

Η ανάπτυξη περιορίζεται και τα κομμουνιστικά κράτη βρίσκονται ένα βήμα πριν από την οικονομική χρεοκοπία.

Αυξάνονται οι αντιδράσεις όσων καταγγέλλουν την καταπίεση των κομμουνιστικών καθεστώτων και ζητούν μεταρρυθμίσεις και περισσότερα δικαιώματα.

11.60

Η ευρωπαϊκή ενοποίηση (1974–2007)

Στην Ευρώπη συνεχίστηκαν οι διαδικασίες που άρχισαν με την ίδρυση της ΕΟΚ και το 1993 δημιουργήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Σήμερα η ΕΕ έχει 27 μέλη, ενώ και άλλες ευρωπαϊκές χώρες είναι υποψήφιες για να ενταχθούν σ' αυτήν.

Η αίθουσα συνεδριάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο (Γαλλία).

11.61

Από το 2002 αρκετά κράτη στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποκτήσανε κοινό νόμισμα, το ευρώ. Σήμερα δεκαπέντε κράτη ανήκουν στην «ευρωζώνη».

Κράτη μέλη Ευρωπαϊκής Ένωσης
Υποψήφια μέλη Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου

Το 1978 η Σοβιετική Ένωση έστειλε στρατεύματα στο Αφγανιστάν για να υποστηρίξει τη στρατιωτική κυβέρνηση ενάντια στους μουσουλμάνους αντάρτες, τους οποίους υποστήριζαν οι ΗΠΑ. Ο πόλεμος στοίχισε τους Σοβιετικούς χιλιάδες νεκρούς και τελείωσε με την ήττα τους και την αποχώρησή τους το 1988.

Η Σοβιετική Ένωση έχασε τον πόλεμο στο Αφγανιστάν (1980–1988). Η οικονομική κρίση και η δυσaréσκεια στην ίδια τη Σοβιετική Ένωση και στις λαϊκές δημοκρατίες της ανατολικής Ευρώπης αυξήθηκαν.

Ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ,

ο νέος ηγέτης της ΕΣΣΔ, προσπάθησε να έρθει σε συνεννόηση με τις ΗΠΑ για τους εξοπλισμούς, να παραχωρήσει περισσότερες ελευθερίες στη χώρα του και στις χώρες

του «σοβιετικού μπλοκ» και να κάνει μεταρρυθμίσεις, για να δυναμώσει την οικονομία. Η πολιτική του ονομάστηκε στα ρωσικά **περεστρόικα** (ανασυγκρότηση). Πολύ γρήγορα οι λαϊκές δημοκρατίες στην ανατολική Ευρώπη καταρρέυσαν, αφού οι άνθρωποι δε φοβούνταν πια να αντιδράσουν. Το 1991 η Σοβιετική Ένωση διαλύθηκε και δημιουργήθηκε η Ρωσική Ομοσπονδία.

Η πιο δραματική στιγμή, που συμβόλιζε και το τέλος της σοβιετικής ηγεμονίας στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης ήταν η πτώση του τείχους του Βερολίνου το Νοέμβριο του 1989.

11.62

Πορεία κατά τη διάρκεια γενικής απεργίας στην Πράγα (Νοέμβριος 1989). Οι κινητοποιήσεις στην Τσεχοσλοβακία πολύ γρήγορα οδήγησαν στην κατάρρευση του κομμουνιστικού καθεστώτος.

11.63

11.64

Η Ευρώπη μετά τον Ψυχρό Πόλεμο

11.65

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου άρχισαν νέες συγκρούσεις. Η πολυεθνική **Γιουγκοσλαβία** ύστερα από έναν πολύ σκληρό πόλεμο (1991–1999) διασπάστηκε σε μικρότερα εθνικά κράτη. Ήταν ο πρώτος πόλεμος στην Ευρώπη μετά το τέλος του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου. Οι βιαιότητες, με στόχο να δημιουργηθούν εθνικά «καθαρές» περιοχές («εθνοκάθαρση»), οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση και το ΝΑΤΟ να παρέμβουν στρατιωτικά.

Χώρες που προέκυψαν από τη διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας 1989 Έτος ίδρυσης

11.66

«Καλώς ήρθατε στο Σαράγιεβο» σε τοίχο τρύπιο από σφαίρες, 19 Μαΐου 1995.

11.67

Αλβανοί κάτοικοι του Κόσοβου που έχουν αφήσει τα σπίτια τους και έχουν φτάσει ως πρόσφυγες στην Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, 1999.

11.68

Τα οικονομικά προβλήματα στη Ρωσία έγιναν πολύ πιο έντονα με τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης (1991) και την καθιέρωση της ελεύθερης αγοράς. Η περιθάλψη, η εκπαίδευση και η εργασία, που πριν ήταν εξασφαλισμένα για όλους, τώρα έγιναν προνόμιο λίγων.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, σε αρκετές χώρες που αποτελούσαν πριν μέρος της Σοβιετικής Ένωσης, ξέσπασαν συγκρούσεις. Ο **εθνικισμός**, που φαινόταν ότι είχε περιοριστεί στην Ευρώπη, γνώρισε νέα έκρηξη. Σε αυτό βοήθησαν και τα μεγάλα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπισαν αρχικά τα νέα αυτά κράτη. Πολλοί κάτοικοί τους **μετανάστευσαν** σε γειτονικές, πιο πλούσιες χώρες, για να βρουν δουλειά. Τα κράτη που δέχτηκαν τους μετανάστες (ανάμεσά τους και η Ελλάδα) ωφελήθηκαν από τη φτηνή εργασία των μεταναστών. Ωστόσο, αρκετοί στράφηκαν εναντίον τους, πιστεύοντας ότι ευθύνονται για τα οικονομικά προβλήματα των χωρών που τους δέχτηκαν. Παράλληλα, την ίδια εποχή πολλαπλασιάστηκαν οι διεθνείς προσπάθειες να βρεθεί λύση στις **συγκρούσεις** που συνεχίζονται σε διάφορα μέρη του κόσμου.

11.69

Γ. Ο κόσμος την εποχή της παγκοσμιοποίησης

Στα τέλη του 20ού αιώνα έγιναν μεγάλες αλλαγές στις δυτικές κοινωνίες. Ο αγροτικός πληθυσμός μειώνεται πάρα πολύ. Η γεωργία βασίζεται όλο και περισσότερο στα μηχανήματα και αναπτύσσονται νέες μέθοδοι γεωργικής παραγωγής. Σημαντικές αλλαγές έγιναν και στη βιομηχανία: πολλές ευρωπαϊκές βιομηχανίες μεταφέρονται σε χώρες του Τρίτου Κόσμου, όπου οι μισθοί είναι πιο μικροί, άλλες εφαρμόζουν νέες τεχνολογίες που κάνουν περιττούς τους ανειδίκευτους εργάτες. Έτσι αυξήθηκε η ανεργία στην Ευρώπη.

Στις 26 Απριλίου 1986, στο πυρηνικό εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στο Τσερνομπίλ της Σοβιετικής Ένωσης (σήμερα στην Ουκρανία) έγινε έκρηξη σε έναν αντιδραστήρα. Με την έκρηξη εκλύθηκε ραδιενέργεια τουλάχιστον 200 φορές μεγαλύτερη από αυτήν που εκλύθηκε στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι. Στις τρεις χώρες που δέχτηκαν τη μεγαλύτερη ποσότητα ραδιενέργειας (Ουκρανία, Λευκορωσία, Ρωσία)

έχει σημειωθεί μαζική αύξηση των καρκίνων. Περίπου 33.000 άνθρωποι έχουν χάσει μέχρι τώρα τη ζωή τους και άλλοι 400.000 έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους για να μην αρρωστήσουν.

11.70

Η προβατίνα Ντόλι (1997). Από τη δεκαετία του 1970 οι επιστήμονες προσπαθούσαν να παρέμβουν στο γενετικό κώδικα ώστε να παράγονται ζώα και φυτά με βελτιωμένες ιδιότητες. Το 1996 η Ντόλι ήταν το πρώτο ζώο που γεννήθηκε με τη διαδικασία της κλωνοποίησης. Όμως πολλοί ανησυχούν για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχουν αυτές οι εξελίξεις αν εφαρμοστούν στον άνθρωπο.

11.71

Όλο και πιο πολλοί άνθρωποι μεταναστεύουν στα κράτη της δυτικής Ευρώπης. Ο πληθυσμός των πόλεων γνωρίζει μεγάλη αύξηση. Σε αυτό βοήθησαν και οι σημαντικές αλλαγές στις συγκοινωνίες με τους σύγχρονους αυτοκινητόδρομους, τα γρήγορα τρένα, το μετρό κ.ά. και οι νέες αρχιτεκτονικές προτάσεις («εμπορικά κέντρα», ουρανοξύστες κτλ.). Σχεδόν όλοι οι πολίτες στις ευρωπαϊκές χώρες πηγαίνουν σχολείο και πολλαπλασιάζονται και αυτοί που έχουν τελειώσει το πανεπιστήμιο. Τέλος, η εκπαίδευση γίνεται απαραίτητη για όλο και περισσότερα επαγγέλματα.

Οι γυναίκες μπαίνουν περισσότερο δυναμικά από ποτέ στην αγορά εργασίας, κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών. Επίσης, όλο και περισσότερες συμμετέχουν στην πολιτική, κάποιες μάλιστα αναλαμβάνουν και κυβερνητικές θέσεις. Όμως, παρόλο που αυξάνονται ραγδαία όσες αποκτούν πανεπιστημιακή μόρφωση, οι αμοιβές τους παραμένουν κατώτερες, όπως και οι θέσεις που αναλαμβάνουν. Η μορφή της οικογένειας αλλάζει ριζικά: τα διαζύγια αυξάνονται, πολλαπλασιάζονται οι άνθρωποι που μένουν μόνοι τους ή μεγαλώνουν παιδιά μόνοι τους, οι γεννήσεις μειώνονται παντού στην Ευρώπη.

Η κόκκινη κορδέλα, το διεθνές σύμβολο που δημιουργήθηκε το 1991 με στόχο να ευαισθητοποιήσει τους ανθρώπους απέναντι στο Έιτς (AIDS – Σύνδρομο Επίκτητης Ανοσοποιητικής Ανεπάρκειας), Η αρρώστια αυτή παρουσιάστηκε στο τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα και μεταδίδεται κυρίως με τη σεξουαλική πράξη.

Μέχρι σήμερα πάρα πολλοί άνθρωποι έχουν προσβληθεί από τον ιό του Έιτς και πολλοί από αυτούς έχουν πεθάνει. Ιδιαίτερα έντονο είναι το πρόβλημα στην Αφρική, όπου εκατομμύρια άνθρωποι είναι ασθενείς ή φορείς. Μια από τις πιο σίγουρες μεθόδους προφύλαξης είναι η χρήση προφυλακτικών κατά τη σεξουαλική πράξη.

11.72

Οι νέες τεχνολογίες του βίντεο και αργότερα οι ψηφιακές ταινίες αντί να σταματήσουν την ανάπτυξη του κινηματογράφου την ενίσχυσαν.

Καλλιτέχνης γκράφιτι στο Νιούκασλ, μια πόλη στη Μεγάλη Βρετανία (1985).

Τα γκράφιτι, η ζωγραφική και το γράψιμο σε τοίχους των πόλεων εμφανίστηκαν τη δεκαετία του 1960 στις ΗΠΑ. Τις επόμενες δεκαετίες η πρακτική αυτή διαδόθηκε πολύ και συνδέθηκε με τη μουσική ραπ.

11.73

Στην αρχή του 21ου αιώνα, όταν φαίνεται ότι οι αντιθέσεις του Ψυχρού Πολέμου είναι πια παρελθόν, νέες αντιθέσεις κάνουν την εμφάνισή τους:

Η **οικολογία** γίνεται ένα σοβαρό ζήτημα. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε όλη τη γη καταλαβαίνουν ότι η μόλυνση του περιβάλλοντος τους απειλεί, όπως τους απειλούσαν παλιότερα τα πυρηνικά.

Η οικονομία είναι παγκοσμιοποιημένη και οι επιχειρήσεις μετακινούνται όπου υπάρχει φτηνή εργασία. Τα προϊόντα διακινούνται σε μεγάλο βαθμό ελεύθερα.

Μια νέα αντίθεση ανάμεσα στις πλούσιες δυτικές χώρες και στο φτωχό μουσουλμανικό κόσμο εδραιώνεται και οδηγεί στους **πρόσφατους μεγάλους πολέμους** (ο πόλεμος στο Αφγανιστάν, ο πόλεμος που γίνεται στο Ιράκ).

Η **κοινωνία της πληροφορίας** καταργεί τους περιορισμούς του χώρου και του χρόνου, καθώς οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και η τηλεόραση διαδίδονται σε κάθε γωνιά της γης.

11.74

Η τραγουδίστρια Μαντόνα σε μια συναυλία στη Φιλαδέλφεια (ΗΠΑ), 1985.

Δ. Η μεταπολεμική Ελλάδα

Μετά το τέλος του Εμφύλιου Πολέμου η ρήξη ανάμεσα στην Αριστερά και στη Δεξιά κυριαρχεί για πολλά χρόνια σε ολόκληρη την ελληνική κοινωνία και οι αριστεροί αντιμετωπίζονται σαν εχθροί του κράτους. Παρ' όλα αυτά η οικονομία αναπτύσσεται. Η **μετανάστευση** και η **αστικοποίηση** είναι τα σοβαρότερα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας. Το 1967 επιβάλλεται **στρατιωτική δικτατορία** και οι διώξεις και η καταπίεση εντείνονται. Η αντιδικτατορική δράση αποκτά μαζικό χαρακτήρα με την εξέγερση του Πολυτεχνείου. Με την αποκατάσταση της δημοκρατίας (Ιούλιος 1974) ξεκινάει η περίοδος της **Μεταπολίτευσης**: η δημοκρατία θεμελιώνεται, η χώρα γίνεται μέλος της ΕΟΚ και, παρά τα σημαντικά κοινωνικά προβλήματα, αναπτύσσεται.

Η μετεμφυλιακή περίοδος: αυταρχισμός, πόλωση και ανάπτυξη

Ο Εμφύλιος Πόλεμος διαίρεσε πολιτικά την Ελλάδα και έφερε ακόμη μεγαλύτερη οικονομική καταστροφή σε μια εποχή που οι άλλες χώρες φρόντιζαν για την ανασυγκρότησή τους. Από το 1949 μέχρι το 1963 κυβερνούν οι νικητές του Εμφύλιου Πολέμου. Ηγέτες της Δεξιάς ήταν ο **Αλέξανδρος Παπάγος** και ο **Κωνσταντίνος Καραμανλής**. Η πολιτική αντιπαράθεση είναι έντονη όλη αυτή την περίοδο. Το 1952 η Αριστερά δημιουργεί ένα νέο κόμμα, την **Ενωμένη Δημοκρατική Αριστερά (ΕΔΑ)**, αλλά πολλοί αριστεροί συνεχίζουν να στέλνονται στις εξορίες και στις φυλακές και οι νόμοι τους αντιμετωπίζουν σαν εχθρούς του κράτους. Για παράδειγμα, χωρίς «πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων», δηλαδή χωρίς βεβαίωση από την αστυνομία ότι δεν είναι κομμουνιστής, κάποιος δεν μπορούσε να διοριστεί στο δημόσιο, να βγάλει άδεια οδήγησης, να γραφτεί στο πανεπιστήμιο ή να πάρει διαβατήριο. Οι διώξεις έφτασαν στο αποκορύφωμά τους το 1963, όταν παρακρατικοί (δηλαδή ομάδες που συνεργάζονταν άτυπα με την αστυνομία) δολοφόνησαν στη Θεσσαλονίκη το βουλευτή της ΕΔΑ Γρηγόρη Λαμπράκη. Στη δεκαετία του 1950 η Ελλάδα έγινε μέλος του ΝΑΤΟ (1952) και επιδίωξε να έχει σχέσεις με τη δυτική Ευρώπη. Το 1959 ζήτησε να συνδεθεί με την **Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα**, κάτι που συμφωνήθηκε το 1962. Την ίδια περίοδο εκδηλώνεται ζηρό ενδιαφέρον της Ελλάδας

για την **Κύπρο**. Οι εξελίξεις στο νησί επηρέασαν σημαντικά την πολιτική ζωή της Ελλάδας και κινητοποίησαν πολλούς ανθρώπους που υποστήριζαν ότι η Κύπρος έπρεπε να ενωθεί με την Ελλάδα.

11.76

Προεκλογική αφίσα της Εθνικής Ριζοσπαστικής Ένωσης (ΕΡΕ). Το κόμμα ίδρυσε ο Κωνσταντίνος Καραμανλής (1907–1998) και κυβέρνησε την Ελλάδα την περίοδο 1955–1963.

11.78

Η υπογραφή της συμφωνίας για τη σύνδεση της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. 1962.

11.75

Πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Έθνος για τη νίκη του κόμματος Ελληνικός Συναγερμός στις εκλογές που έγιναν στις 17 Νοεμβρίου 1952. Το κόμμα ίδρυσε ο Αλέξανδρος Παπάγος (1883–1955), αρχιστράτηγος του κυβερνητικού στρατού στον Εμφύλιο Πόλεμο. Ο Παπάγος έγινε πρωθυπουργός την περίοδο 1952–1955.

11.77

Ο Νίκος Μπελογιάννης (δεύτερος από αριστερά) και άλλοι κομμουνιστές στη δίκη τους (1952). Ο Μπελογιάννης εκτελέστηκε το 1952, με βάση νόμους που ψηφίστηκαν την περίοδο του Εμφύλιου Πολέμου.

11.79

Λευκωσία, Ιούνιος 1956. Ελληνοκύπριος και Τουρκοκύπριος συνεχίζουν να έχουν οικονομικές επαφές πάνω από τα συρματοπλέγματα με τα οποία χώρισαν οι Βρετανοί τη Λευκωσία για να εμποδίσουν πιθανές ταραχές ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

11.80

Η κηδεία του Γρηγόρη Λαμπράκη (1963). Ο γιατρός Γρηγόρης Λαμπράκης, βουλευτής της ΕΔΑ, δολοφονήθηκε το 1963. Οι ανακρίσεις που έγιναν αποκάλυψαν τη δράση παρακρατικών. Οι αποκάλυψεις αυτές προκάλεσαν κρίση, που οδήγησε στην παραίτηση της κυβέρνησης του Κωνσταντίνου Καραμανλή.

Η κυριαρχία της Δεξιάς τερματίζεται το 1963, όταν ανεβαίνει στην εξουσία η **Ένωση Κέντρου** με αρχηγό το **Γεώργιο Παπανδρέου**. Η κυβέρνηση Παπανδρέου, που κυβέρνησε μέχρι το 1965, έκανε σημαντικές **μεταρρυθμίσεις**, κυρίως στην εκπαίδευση, και προσπάθησε να εκδημοκρατίσει τη δημόσια ζωή, αλλά δεν κατάργησε όλες τις διακρίσεις ενάντια στους αριστερούς που υπήρχαν από τον Εμφύλιο. Τον Ιούλιο του 1965 ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Β΄ θα αναγκάσει την κυβέρνηση Παπανδρέου να παραιτηθεί, κάτι που θα προκαλέσει μεγάλη λαϊκή αντίδραση με μαχητικές εκδηλώσεις και συλλαλητήρια (**Ιουλιανά**). Δύο κυρίως παράγοντες εμπόδιζαν όλη αυτή την περίοδο την πολιτική ομαλότητα και τον εκδημοκρατισμό της χώρας:

- ▶ ο **βασιλιάς**, που ήθελε να έχει ενεργό ρόλο στην πολιτική ζωή,
- ▶ ο **στρατός**, που θεωρούσε ότι προστάτευε το πολιτικό καθεστώς από τους κομμουνιστές.

11.81

Ο βασιλιάς Παύλος, η σύζυγός του Φρειδερίκη και ο γιος τους Κωνσταντίνος (δεκαετία 1950). Ο Παύλος πέθανε το 1964 και τον διαδέχτηκε ο γιος του Κωνσταντίνος Β΄.

11.82

11.83

Μέλη της Νεολαίας Λαμπράκη στην κηδεία του Σωτήρη Πέτρουλα, που σκοτώθηκε στις διαδηλώσεις του Ιουλίου του 1965. Η Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη ιδρύθηκε μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη. Πρώτος πρόεδρός της έγινε ο συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης. Τα επόμενα χρόνια η Νεολαία Λαμπράκη γίνεται η μεγαλύτερη πολιτική οργάνωση νεολαίας, με παραρτήματα σε όλη τη χώρα.

Φοιτητές διαδηλώνουν για να αυξηθούν οι δαπάνες για την παιδεία στο 20% του κρατικού προϋπολογισμού, 1963.

11.84

Διαδήλωση του σωματείου οικοδόμων στην Αθήνα τον Ιούλιο του 1965.

11.85

Γεώργιος Παπαδόπουλος (1), Νικόλαος Μακαρέζος (2) και Στυλιανός Παττακός (3), οι τρεις συνταγματάρχες, αρχηγοί της χούντας της 21ης Απριλίου 1967.

Όταν φάνηκε ότι η Ένωση Κέντρου θα κέρδιζε πάλι στις εκλογές που θα γίνονταν το Μάιο του 1967 και ότι μπορεί να συνεργαζόταν με την ΕΔΑ, ανώτεροι αξιωματικοί του στρατού έκαναν στις 21 Απριλίου 1967 πραξικόπημα και επιβάλανε στρατιωτική δικτατορία.

Με τη στρατιωτική δικτατορία σταμάτησε ο εκδημοκρατισμός της Ελλάδας και οι προσπάθειες να ξεπεραστεί το εμφυλιοπολεμικό κλίμα. Το στρατιωτικό καθεστώς ήταν αντικομμουνιστικό, εθνικιστικό και αντικοινοβουλευτικό. Την περίοδο αυτή η Ελλάδα απομονώθηκε από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες και σταμάτησαν οι διαδικασίες για την ένταξή της στην ΕΟΚ. Οι καταγγελίες για τα βασανιστήρια που έκανε η χούντα σε όσους αντιστέκονταν είχαν σαν αποτέλεσμα να διωχτεί η χώρα από όσους ευρωπαϊκούς θεσμούς συμμετείχε.

Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Β΄ και η σύζυγός του συζητούν με τον Αμερικανό πρεσβευτή στην Ελλάδα. Στην αρχή ο βασιλιάς υποστήριξε τη δικτατορία, αλλά στη συνέχεια προσπάθησε να οργανώσει το δικό του πραξικόπημα (Δεκέμβριος 1967). Απέτυχε όμως και αναγκάστηκε να φύγει. Η δικτατορία στη συνέχεια έκανε ένα δήθεν ελεύθερο δημοψήφισμα και κατάργησε τη βασιλεία.

11.86

Στην αρχή η δικτατορία υποστήριξε οικονομικά την ύπαιθρο και προσπάθησε να αναπτύξει τον τουρισμό. Αρκετοί στην επαρχία ωφεληθήκαν. Όμως η οικονομική διαχείρισή της ήταν πολύ κακή και αυτό φάνηκε όταν ξέσπασε η οικονομική κρίση του 1973.

Η δικτατορία δεν απέκτησε ποτέ ισχυρή λαϊκή **υποστήριξη**. Το καθεστώς υπήρξε ιδιαίτερα σκληρό απέναντι σε όσους το πολέμησαν και αναπτύξανε **αντιδικτατορική δράση**. Χιλιάδες άνθρωποι φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν, εξορίστηκαν ή έφυγαν στο εξωτερικό. Από το 1973 και με πρότυπο τις φοιτητικές εξεγέρσεις που είχαν γίνει νωρίτερα στην Ευρώπη, αναπτύχθηκε στην Ελλάδα ένα έντονο **φοιτητικό κίνημα**. Το κίνημα αυτό απέκτησε μαζικό χαρακτήρα και έγινε αγώνας ενάντια στη δικτατορία με την **εξέγερση του Πολυτεχνείου** το Νοέμβριο του 1973, που το καθεστώς την έπνιξε στο αίμα. Η δικτατορία τελικά έπεσε τον Ιούλιο του 1974, όταν δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει τις συνέπειες από την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο.

Τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 η **οικονομική ανάπτυξη** της Ελλάδας είναι εντυπωσιακή:

11.87

Δύο γελοιογραφίες που δημοσιεύτηκαν στην εφημερίδα Τα Νέα το 1971. Στην αριστερή, η χούντα δεν δέχεται ότι υπήρχαν πολιτικοί κρατούμενοι στην Ελλάδα και στη δεξιά, ότι υπήρχε λογοκρισία.

Η βιομηχανία ενισχύεται και επεκτείνεται (ναυπηγεία, μεταλλουργία, χημικά προϊόντα, διυλιστήρια πετρελαίου).

Γίνονται μεγάλα έργα στον τομέα της ενέργειας (θερμοηλεκτρικοί και υδροηλεκτρικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος).

Κατασκευάζονται πολλά έργα υποδομής (όπως το νέο εθνικό οδικό δίκτυο).

Υπάρχει μεγάλη οικοδομική δραστηριότητα, από την οποία ωφελούνται με τη σειρά τους οι σχετικές βιομηχανίες (δομικά υλικά, σιδηρουργία, τσιμεντοβιομηχανία κτλ.).

Τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάπτυξης φαίνονται και σε άλλους τομείς, όπως στο εμπόριο, στη ναυτιλία, στον τουρισμό, στις υποδομές που δημιουργούνται και στο επίπεδο ζωής που βελτιώνεται. Για παράδειγμα, διαδίδεται το αυτοκίνητο και πολλαπλασιάζονται οι ηλεκτρικές συσκευές στα νοικοκυριά.

Εργάτρια σε κλωστήριο στη Νάουσα. 1953.

11.89

Ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής εγκαινιάζει εργοστάσιο χημικών λιπασμάτων στην Πτολεμαίδα. 1960.

11.90

11.92

Κατάστημα νεωτερισμών στην Αθήνα. Δεκαετία του 1950.

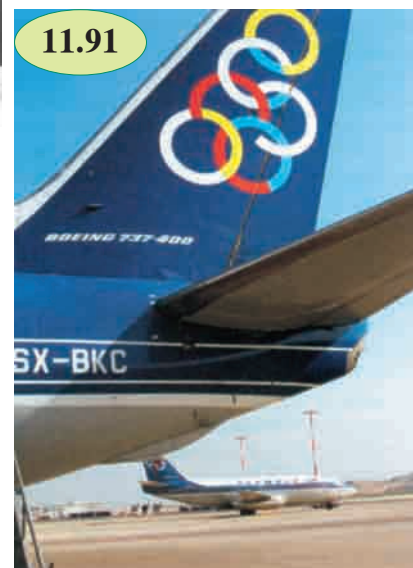
Τα κτίρια της ΣΕΚΑΠ (Συνεταιριστική Εταιρία Καπνοπαραγωγών) στην Ξάνθη.

11.93

Η καθέλκυση του δεξαμενόπλοιου «Τίνα Ωνάση». 1953.

11.91

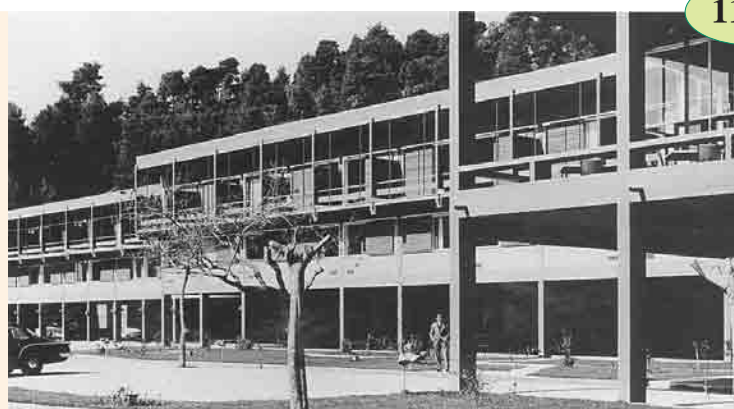

Αεροπλάνο της Ολυμπιακής Αεροπορίας. Το 1956 ο εφοπλιστής Αριστοτέλης Ωνάσης ίδρυσε την Ολυμπιακή Αεροπορία. Το 1975 η εταιρεία μεταβιβάστηκε στο ελληνικό δημόσιο.

11.95

11.94

Στην εικόνα 11.94 σπίτι στην Ανάβυσσο (Αττική), του αρχιτέκτονα Νίκου Βαλσαμάκη (μεταξύ των ετών 1961–1963) και στην 11.95 το ξενοδοχείο «Ξενία» στην Ολυμπία του αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη (1959).

Αστικοί οικισμοί: πάνω από 10.000 κατοίκους. Ημιαστικοί οικισμοί: 2.000 έως 10.000 κατοίκους. Αγροτικοί οικισμοί: κάτω από 2.000 κατοίκους.

Ο πληθυσμός της Ελλάδας κατά περιοχές (1940–1991)

11.96

Έτος	Πληθυσμός	Σε αστικούς οικισμούς (%)	Σε ημιαστικούς οικισμούς (%)	Σε αγροτικούς οικισμούς (%)
1940	7.344.860	33	15	52
1951	7.632.801	38	15	47
1961	8.388.553	43	13	44
1971	8.768.641	53	12	35
1981	9.740.417	58	12	30
1991	10.259.900	59	13	28

Στα μέσα του 20ού αιώνα οι μισοί Έλληνες ζούσαν και εργάζονταν στην ύπαιθρο. Στα τέλη του, οι Έλληνες αγρότες είναι λιγότεροι από το ένα πέμπτο του ενεργού πληθυσμού.

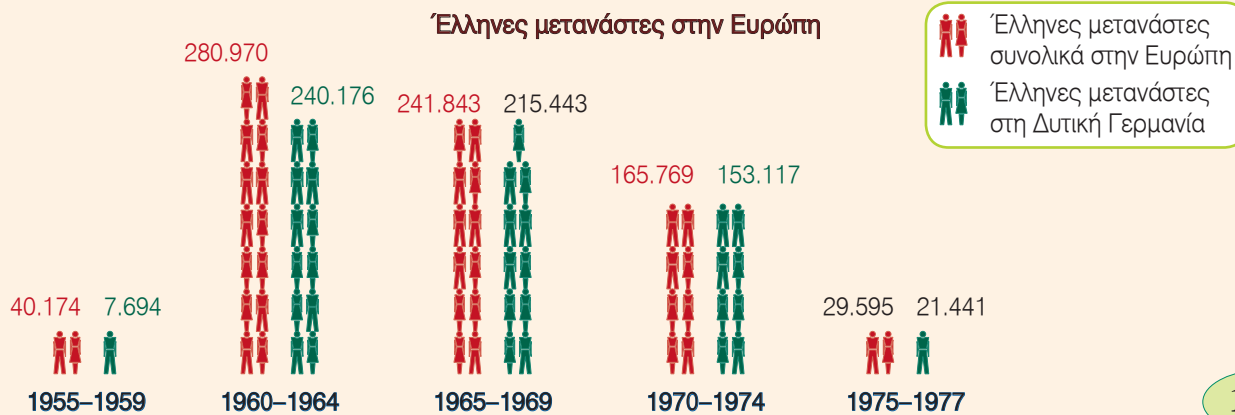
11.97

«Αγρότισσες», χαρακτηριστικό του Τάσσου. 1960.

Το πιο σημαντικό κοινωνικό ζήτημα στη μεταπολεμική Ελλάδα είναι η **μετανάστευση**. Η φτώχεια και οι καταστροφές που προκάλεσαν ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και ο Εμφύλιος κάνουν χιλιάδες ανθρώπους να αφήσουν τα χωριά τους και να αναζητήσουν καλύτερη τύχη στις μεγάλες πόλεις ή στο εξωτερικό. Τη δεκαετία του 1950 μεγαλώνει η **εσωτερική μετανάστευση** (δηλαδή, η μετακίνηση από τα χωριά στις πόλεις), που άλλαξε ριζικά την ελληνική κοινωνία. Φτωχοί αγρότες από διάφορα μέρη της Ελλάδας, αφήνουν την ύπαιθρο, που δεν μπορεί να τους θρέψει, και πηγαίνουν κυρίως στην Αθήνα, αλλά και σε άλλες πόλεις της χώρας, για να βρουν δουλειά. Ο πληθυσμός της Αθήνας αυξάνεται πάρα πολύ και η πόλη μεγαλώνει. Τα παλιά σπίτια γκρεμίζονται για να χτιστούν πολυκατοικίες, ανοιχτοί χώροι και αλάνες γίνονται οικοπέδα, οι συνοικίες που υπήρχαν μεγαλώνουν και δημιουργούνται νέες. Ακόμη πιο σημαντική όμως είναι την εποχή αυτή η **εξωτερική μετανάστευση**. Στη δεκαετία του 1950 οι περισσότεροι μετανάστες πηγαίνουν στην Αυστραλία. Την επόμενη δεκαετία οι πιο πολλοί πηγαίνουν στη **Δυτική Γερμανία**, για να δουλέψουν ως εργάτες στη βιομηχανία και στα ορυχεία. Η μετανάστευση αρχίζει να μειώνεται μετά το 1973, όταν ξεσπάει η παγκόσμια οικονομική κρίση.

Έλληνες μετανάστες στην Ευρώπη

11.98

Οι αλλαγές που έγιναν στην Ελλάδα στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 δεν επηρεάζουν το ίδιο όλη τη χώρα ούτε και όλους τους ανθρώπους. Κάποιοι ωφελούνται από αυτές, κάποιοι άλλοι όμως όχι. Οι περισσότεροι άνθρωποι ζουν πια στις πόλεις, όπου όμως η ανεργία παραμένει υψηλή (παρά την εκβιομηχάνιση) και γι' αυτό πολλοί αναγκάζονται να μεταναστεύσουν. Τα χρήματα που στέλνουν πίσω συμβάλλουν σημαντικά στην ανάπτυξη και αυξάνουν την κατανάλωση. Στις πόλεις όλο και περισσότεροι αποκτούν ηλεκτρικές συσκευές, όμως πολλά χωριά είναι χωρίς ρεύμα και τρεχούμενο νερό. Η Αθήνα μεγαλώνει πάρα πολύ και συγκεντρώνει όλους τους θεσμούς και τις υπηρεσίες (εκπαιδευτικά ιδρύματα, νοσοκομεία, δημόσιες υπηρεσίες, καλλιτεχνικές δραστηριότητες κ.ά.), και η διαφορά που τη χωρίζει από τις άλλες πόλεις της χώρας γίνεται πιο έντονη.

11.99

Η περίοδος της Μεταπολίτευσης

Με την πτώση της δικτατορίας και την **αποκατάσταση της δημοκρατίας** (Ιούλιος 1974) αρχίζει η περίοδος της **Μεταπολίτευσης** στη σύγχρονη Ελλάδα. Κατά τη διάρκειά της θεμελιώνονται οι δημοκρατικοί θεσμοί, η ομαλή κοινοβουλευτική ζωή, ο σεβασμός των ατομικών ελευθεριών και των δικαιωμάτων, καταργούνται οι αντιδημοκρατικοί νόμοι του παρελθόντος και ο στρατός παύει να παρεμβαίνει στη δημόσια ζωή.

Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής φτάνει στην Ελλάδα μετά την πτώση της χούντας (24 Ιουλίου 1974). Η δικτατορία δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει την τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Η επιστράτευση που έκανε απέτυχε και έτσι στις 24 Ιουλίου 1974, καθώς εξελισσόταν ο πόλεμος στην Κύπρο, οι δικτάτορες κάλεσαν τον Καραμανλή, που από το 1963 ζούσε στο Παρίσι, να αναλάβει την εξουσία. Έτσι η δημοκρατία αποκαταστάθηκε στην Ελλάδα. Ο Καραμανλής ίδρυσε το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας και έγινε πρωθυπουργός της Ελλάδας την περίοδο 1974–1980 και Πρόεδρος της Δημοκρατίας δύο φορές (1980–1985 και 1990–1995).

Οι κυβερνήσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή, μετά το 1974, ανάμεσα στ' άλλα:

▶ Τιμώρησαν τους πραξικοπηματίες της 21ης Απριλίου και πολλούς από τους συνεργάτες τους.

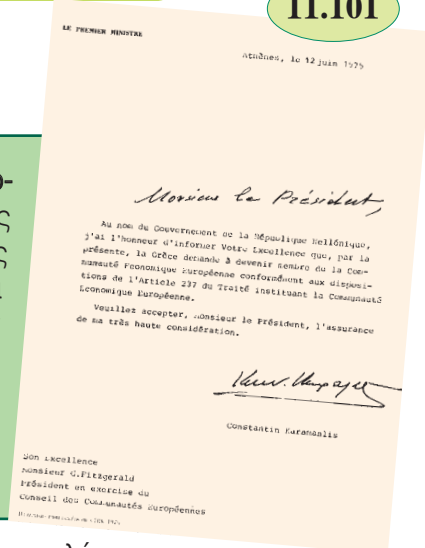
▶ Αναθεώρησαν το Σύνταγμα.

▶ Κατάργησαν τη μοναρχία ύστερα από δημοψήφισμα.

▶ Καθιέρωσαν τη δημοτική ως επίσημη γλώσσα στην εκπαίδευση και στη δημόσια διοίκηση.

▶ Έκαναν νόμιμο το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας (ΚΚΕ), το οποίο ήταν εκτός νόμου από τον Εμφύλιο Πόλεμο.

11.101

Το 1981 η Ελλάδα έγινε μέλος της **Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας**. Έτσι περιορίστηκε η εξάρτηση της από τις ΗΠΑ και αναπτύχθηκαν στενότερες σχέσεις με τη δυτική Ευρώπη. Παράλληλα ενισχύθηκαν οι σχέσεις με τις σοσιαλιστικές χώρες, ιδιαίτερα των Βαλκανίων.

ΑΡΑΓΕΣ ΘΑ ΓΙΝΩ ΕΥΡΩΣΤΟΣ Ή ΘΑ ΣΚΕΥΡΩΣΩ;

ΕΥΡΩΠΗ

ΑΤΟΣ

11.100

ΙΔΟΥ Η ΑΠΟΡΙΑ

Γελοιογραφία με θέμα την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ. 1979.

Μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, το αίτημα για μεγαλύτερη κοινωνική ισότητα και πολιτική συμμετοχή θα εκφραστεί μέσα από το **Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΠΑΣΟΚ)**, το οποίο ανεβαίνει στην εξουσία το 1981. Πρωθυπουργός αναλαμβάνει ο **Ανδρέας Παπανδρέου**. Οι κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου:

Η αίτηση της Ελλάδας για να ενταχθεί στην ΕΟΚ. 1975.

Ολοκλήρωσαν τη διαδικασία εκδημοκρατισμού (με μέτρα όπως η αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης, για όλους, αριστερούς και δεξιούς, που πήραν μέρος σ' αυτή).

Με μια σειρά από νόμους έκαναν σημαντικές αλλαγές, που απαιτούσε πλέον η θέση της Ελλάδας στην ΕΟΚ, όπως ήταν η συμμετοχή των πολιτών σε θεσμούς και όργανα της διοίκησης, η καθιέρωση του δικαιώματος ψήφου στα 18, η **εφαρμογή της ισότητας αντρών και γυναικών**, μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση, στο δίκαιο, στην υγεία.

Προχώρησαν σε αναδιανομή του πλούτου και ενίσχυσαν οικονομικά τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

11.102

Πρωτοσέλιδο της εφημερίδας Τα Νέα για τη νίκη του ΠΑΣΟΚ στις εκλογές του 1981: «Επιτέλους αλλαγή» (1981). Το ΠΑΣΟΚ κυβέρνησε την Ελλάδα την περίοδο 1981–1989 και 1993–2004.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου (1919–1996) σπούδασε και δίδαξε σε πανεπιστήμια στις ΗΠΑ. Επιστρέφει στην Ελλάδα το 1960 και το 1964 εκλέγεται για πρώτη φορά βουλευτής. Την περίοδο της δικτατορίας έφυγε στο εξωτερικό, όπου συμμετείχε στον αντιδικτατορικό αγώνα. Γύρισε στην Ελλάδα το 1974 και ίδρυσε το ΠΑΣΟΚ. Έγινε πρωθυπουργός της χώρας τα χρόνια 1981–1989 και 1993–1996.

11.103

Τη δεκαετία του 1980 η ελληνική οικονομία περνάει μεγάλη κρίση: πολλές βιομηχανίες κλείνουν, τα χρέη και ο πληθωρισμός αυξάνονται. Η διεθνής οικονομική κρίση χτυπάει την ελληνική βιομηχανία, που δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τον ανταγωνισμό από τα ξένα φτηνότερα προϊόντα που εισάγονται. Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 άρχισαν προσπάθειες για να ξεπεραστεί η κρίση στην ελληνική οικονομία: πολλές επιχειρήσεις και οργανισμοί περνούν από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα (αποκρατικοποιήσεις), μεγαλώνει η ανταγωνιστικότητα, δίνονται κίνητρα για επενδύσεις στην Ελλάδα, αλλά οι μισθοί των εργαζόμενων αυξάνονται ελάχιστα. Όλα αυτά επιτάχυναν τους ρυθμούς ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, αλλά μεγάλωσαν συγχρόνως τις ανισότητες ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς. Ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας, ιδιαίτερα οι νέοι και οι γυναίκες, δοκιμάζεται από την ανεργία ή την υποαπασχόληση.

Στα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης διαμορφώθηκε και το **εκπαιδευτικό σύστημα** που ισχύει μέχρι και σήμερα: εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, μεικτά σχολεία, διάκριση μεταξύ γυμνασίου και λυκείου, πενήνθημερη λειτουργία των σχολείων, καθιέρωση της δημοτικής γλώσσας, κατάργηση της «ποδιάς» (σχολικής στολής). Παράλληλα την περίοδο 1975–2004 οι φοιτητές και οι φοιτήτριες στα Ανώτατα και στα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα **υπερδιπλασιάστηκαν** και πολλά νέα πανεπιστήμια δημιουργήθηκαν στην περιφέρεια (στη Θράκη, στην Κρήτη, σε μεγάλα νησιά του Ιονίου και του Αιγαίου, στη Θεσσαλία, στην Πελοπόννησο κ.α.).

11.104

Μετανάστες διαδηλώνουν στο κέντρο της Αθήνας για τα εργασιακά τους δικαιώματα.

Η Ελλάδα σήμερα

Η Ελλάδα στην οποία ζούμε σήμερα αλλάζει γρήγορα. Δεν είναι πια μια φτωχή αγροτική χώρα. Η ανάπτυξη της βιομηχανίας είναι πια παρελθόν και στην ελληνική οικονομία κυριαρχούν οι υπηρεσίες και κυρίως ο τουρισμός. Σήμερα η Ελλάδα ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει το **ευρώ** για νόμισμα και **δέχεται μετανάστες**.

11.105

Χαρτονόμισμα των 50 δραχμών (1954) και των 50 ευρώ (2002). Η ένταξη της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και στη ζώνη του ευρώ (το οποίο αντικατέστησε τη δραχμή, το 2002, όταν πρωθυπουργός της χώρας ήταν ο Κωνσταντίνος Σημίτης), δείχνουν ότι η οικονομική κατάστασή της βελτιώθηκε.

11.106

11.107

11.108

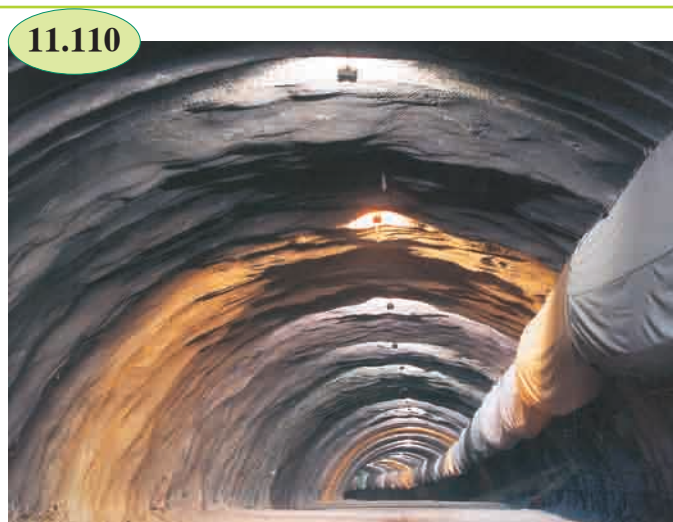
Στην εικόνα 11.107 ο σταθμός του μετρό στην πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα (2000) και στην 11.108 το νέο διεθνές αεροδρόμιο της Αθήνας «Ελευθέριος Βενιζέλος» (2001). Η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων

11.109

11.110

Στην εικόνα 11.109 μακέτα της γέφυρας που ενώνει το Ρίο (στην Αχαΐα) με το Αντίρριο (στην Αιτωλοακαρνανία) και στην 11.110 κατασκευή σήραγγας στην εθνική οδό Αθηνών-Κορίνθου, 2001.

11.111

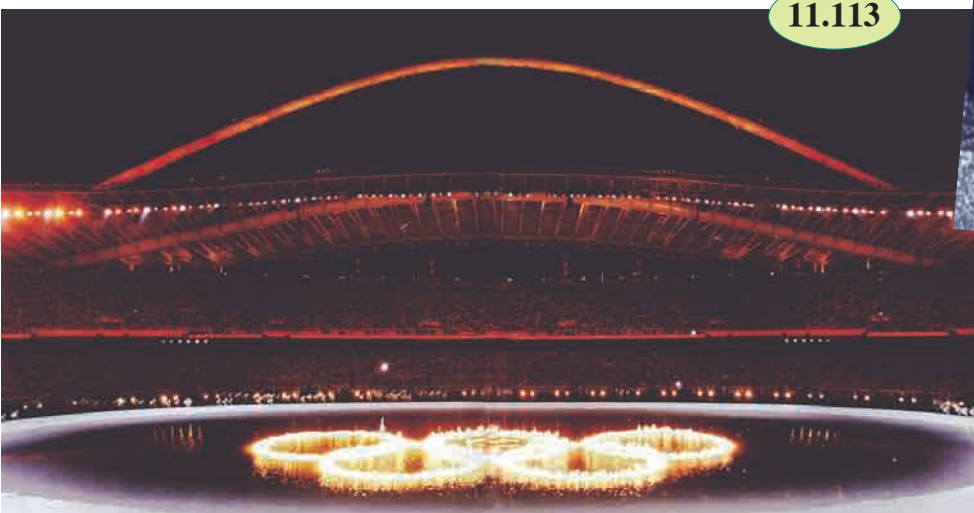

11.112

Η ελληνική εθνική ομάδα ποδοσφαίρου πανηγυρίζει για τη νίκη της στο πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα, 5 Ιουλίου 2004.

11.113

Στις εικόνες 11.112 και 11.113 δύο σκηνές από την τελετή έναρξης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 που έγιναν στην Αθήνα. Την τελετή έναρξης και λήξης σχεδίασε ο χορογράφος και εικαστικός καλλιτέχνης Δημήτρης Παπαϊωάννου, 13 Αυγούστου 2004.

Τις τελευταίες δεκαετίες άρχισαν να γίνονται αισθητά τα προβλήματα που προκάλεσε η ανάπτυξη της Ελλάδας μεταπολεμικά. Η Αθήνα έχει περισσότερα από τέσσερα εκατομμύρια κατοίκους, είναι γεμάτη πολυκατοικίες, με λίγους χώρους πράσινου. Παράλληλα, η όλο και πιο μεγάλη χρήση του αυτοκινήτου προκάλεσε επικίνδυνη ατμοσφαιρική ρύπανση («νέφος»). Επιπλέον η ανισότητα ανάμεσα στην Αθήνα, όπου έχουν συγκεντρωθεί σχεδόν τα πάντα (δημόσια διοίκηση, οικονομικοί πόροι, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.ά.), και τα άλλα αστικά κέντρα μεγαλώνει. Η περιφέρεια αναζήτησε οικονομική διέξοδο στον τουρισμό, όμως συχνά η τουριστική ανάπτυξη, έτσι όπως έγινε, προκάλεσε σοβαρές καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον. Τα μεγάλα περιβαλλοντικά προβλήματα (λειψυδρία, πυρκαγιές, μόλυνση της θάλασσας) που αντιμετωπίζει η χώρα έχουν σχέση με τον τρόπο που αναπτύχθηκε και συνεχίζει να αναπτύσσεται.

Τέχνες και γράμματα στη μεταπολεμική Ελλάδα

Η περίοδος από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 μέχρι το 1967 είναι μια εποχή που χαρακτηρίζεται από έντονη πνευματική και καλλιτεχνική δραστηριότητα. Πολλοί καλλιτέχνες προσπαθούν να συνδέσουν την ελληνική παράδοση και τεχνοτροπία με τα νέα ρεύματα που εμφανίζονται στην Ευρώπη.

11.114

Ο Στέλιος Καζαντζίδης (1931–2001) είναι ένας από τους πιο σημαντικούς λαϊκούς τραγουδιστές. Από το τέλος της δεκαετίας του 1950 το μπουζούκι άρχισε να γίνεται της μόδας και να χρησιμοποιείται και σε τραγούδια πιο ελαφριά, με τα οποία διασκέδαζαν άνθρωποι από τα μεσαία κοινωνικά στρώματα. Έτσι εμφανίστηκε ένα νέο μουσικό είδος, το λαϊκό τραγούδι, το οποίο στις επόμενες δεκαετίες κυριάρχησε στην ελληνική μουσική.

Εμφανίστηκαν πολλοί νέοι λογοτέχνες. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν ο ποιητής Μανόλης Αναγνωστάκης και οι πεζογράφοι Γιώργος Ιωάννου, Στρατής Τσίρκας και Κώστας Ταχτσής. Ο Ιωάννου με τα αφηγήματά του και οι Τσίρκας και Ταχτσής με τα μυθιστορήματά τους *Ακυβέρνητες πολιτείες* και *Το τρίτο στεφάνι* ανανέωσαν την ελληνική πεζογραφία.

Την περίοδο της δικτατορίας πολλοί λογοτέχνες, για να διαμαρτυρηθούν για τη λογοκρισία που υπήρχε, δε δημοσιεύουν έργα τους. Όμως όταν η δικτατορία κατέργησε τη λογοκρισία, και ιδίως τα τελευταία χρόνια της χούντας, παρατηρείται μια άνθηση στις εκδόσεις και στις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις (ζωγραφική, θέατρο, κινηματογράφος, μουσική), μέσα από την οποία εκφράζεται η διαμαρτυρία ενάντια στην έλλειψη δημοκρατίας. Η έντονη πολιτικοποίηση που ακολουθεί μετά την πτώση της χούντας

επηρεάζει και την τέχνη, ιδιαίτερα τη μουσική και τη λογοτεχνία.

Από τη δεκαετία του 1980 και μέχρι σήμερα η λογοτεχνία στρέφεται περισσότερο στα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου. Παράλληλα σημαντική άνθηση γνωρίζει το ιστορικό μυθιστόρημα. Η μουσική χάνει τον έντονα πολιτικό χαρακτήρα που είχε στα χρόνια της Μεταπολίτευσης, γίνεται κυρίως μέσο ψυχαγωγίας και αναδεικνύονται πολλά είδωλα.

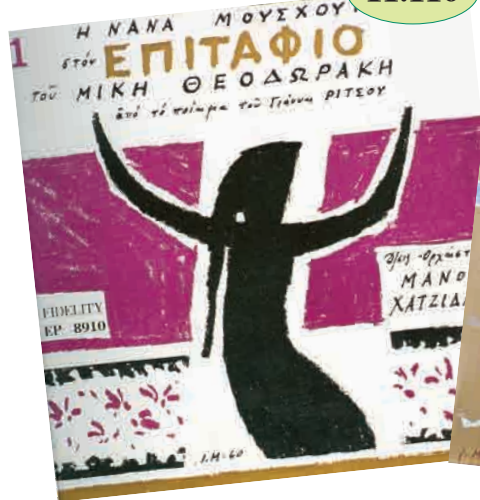
Ο Μίκης Θεοδωράκης, ο Μάνος Χατζιδάκις και ο Σταύρος Ξαρχάκος (δεκαετία 1960).

Στη μουσική οι συνθέτες Μάνος Χατζιδάκις και Μίκης Θεοδωράκης δίνουν νέα ώθηση στο ελληνικό τραγούδι με τη δημιουργία τραγουδιών που έχουν πολλά στοιχεία από το λαϊκό τραγούδι αλλά και από τη δυτική μουσική. Σε αυτό το μουσικό περιβάλλον θα εμφανιστεί μια νεότερη γενιά συνθετών, που γράφουν κυρίως τραγούδια: ο Σταύρος Ξαρχάκος, ο Διονύσης Σαββόπουλος, ο Μάνος Λοΐζος και πολλοί άλλοι.

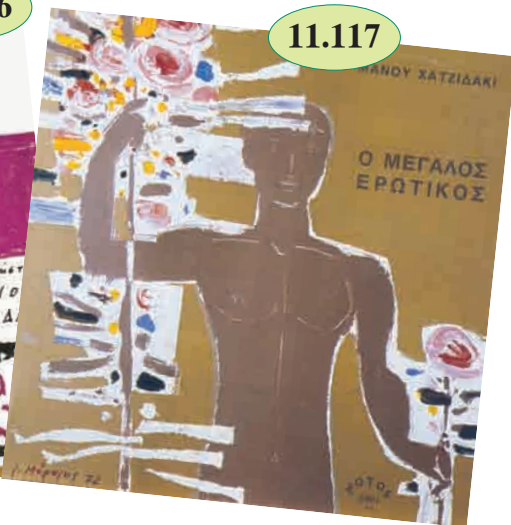
11.115

11.116

11.117

11.118

11.119

Δύο εξώφυλλα δίσκων που έκανε ο ζωγράφος Γιάννης Μόραλης. Στην εικόνα 11.116 ο Επιτάφιος του Μίκη Θεοδωράκη (1960) και στην 11.117 Ο μεγάλος ερωτικός του Μάνου Χατζιδάκη (1972).

Ο Μίκης Θεοδωράκης με το Φώντα Λάδη παρουσιάζουν το μουσικό έργο Γράμματα από τη Γερμανία (1 Σεπτεμβρίου 1966). Το έργο απαγορεύτηκε από τη λογοκρισία της χούντας και κυκλοφόρησε σε δίσκο μόλις το 1976.

Ο ελληνικός κινηματογράφος θα γνωρίσει τη «χρυσή εποχή» του στις δεκαετίες του 1950 και του 1960. Μαζί με το τραγούδι και το ποδόσφαιρο (για τους άντρες) ήταν η πιο αντιπροσωπευτική μορφή λαϊκής διασκέδασης της εποχής.

Μετά τη Μεταπολίτευση κυριαρχεί η τηλεόραση και ο ελληνικός κινηματογράφος περνάει μια μεγάλη περίοδο κρίσης, η οποία συνεχίζεται, παρά τις εξαιρέσεις κάποιων ελληνικών ταινιών που είχαν μεγάλη επιτυχία, μέχρι τις μέρες μας.

11.120

Η ελληνική και η τουρκική αφίσα της ταινίας Χτυποκάρδια στο Θρανίο (1963). Πρόκειται για δύο ταινίες, μια για το ελληνικό και μια για το τουρκικό κοινό, με την ίδια όμως πρωταγωνίστρια, την Αλίκη Βουγιουκλάκη. Στη δεκαετία του 1960 γυρίζονται οι περισσότερες ελληνικές ταινίες (το 1967 γυρίστηκαν 154 ελληνικές ταινίες) και είναι η εποχή που ο κόσμος πηγαίνει πολύ συχνά στον κινηματογράφο μιας και στην Ελλάδα δεν υπάρχει ακόμη τηλεόραση.

11.121

Η Γεωργία Βασιλειάδου στην ταινία Η καφετζού και ο Θανάσης Βέγγος στην ταινία Τι έκανες στον πόλεμο Θανάση (1971). Με απλή υπόθεση και φτωχά σκηνικά, οι ταινίες στηρίζονταν αποκλειστικά στους διαλόγους και στο ταλέντο των πρωταγωνιστών τους.

11.122

SIRALARDAKI HEYECANLAR

ALIKI VUYUKLAKI - ORHAN GÜNSİRAY

Saziye MORAL
Rıza TÜZÜN
Mualla KAVUR
Kenan BÜKE
Sedat DEMİR
Fatma KARA

REJİ: Aleko SAKELARYOS - ΜΟΥΣΙΚ: Manos HACIDAKIS

11.123

11.124

Αφίσα από την ταινία Ευδοκία του Αλέξη Δαμιανού, 1971.

11.125

Σκηνή από την ταινία Στέλλα του Μιχάλη Κακογιάννη (1955). Εκτός από τον εμπορικό κινηματογράφο, που ήταν προσανατολισμένος στην ψυχαγωγία, σημαντικές ταινίες γύρισαν σκηνοθέτες όπως ο Μιχάλης Κακογιάννης ή ο Νίκος Κούνδουρος, οι οποίοι, επηρεασμένοι από τον ιταλικό και το γαλλικό κινηματογράφο, είχαν μεγαλύτερες καλλιτεχνικές φιλοδοξίες και πιο έντονο κοινωνικό προβληματισμό.

11.126

«Ο θείος» (γύρω στο 1950) του Γιώργου Μπουζιάνη. Ο Μπουζιάνης ήταν από τους σημαντικότερους εξπρεσιονιστές ζωγράφους του καιρού του.

11.127

«Είμαστε όλοι υπεύθυνοι» (1972) του Κώστα Τσόκλη. Ο Τσόκλης ανέπτυξε μια μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης με έντονο το στοιχείο της διαμαρτυρίας.

Οι άλλες τέχνες ακολουθούν παρόμοιους δρόμους. Στα πρώτα χρόνια της Μεταπολίτευσης κυριαρχούν μορφές τέχνης (κυρίως στη ζωγραφική) με έντονο το πολιτικό μήνυμα. Στα τέλη του 20ού αιώνα οι καλλιτέχνες παρακολουθούν πιο στενά τις κινήσεις στην παγκόσμια τέχνη, συμμετέχουν σε διεθνείς εκθέσεις και αναπτύσσουν νέες μορφές έκφρασης, όπως το βίντεο και οι κατασκευές στο χώρο.

11.128

«25η Μαρτίου» (1973) του Σπύρου Βασιλείου. Ο Βασιλείου ενσωμάτωσε στη ζωγραφική του στοιχεία από το ελληνικό τοπίο και την τεχνοτροπία «ναϊφ».

11.129

«Σύνθεση» (δεκαετία 1970) του Γιάννη Γαϊτή. Ο ζωγράφος έδωσε έμφαση στο απρόσωπο πλήθος στις σύγχρονες κοινωνίες.

«Ο Νώε και η οικογένειά του» (1984) του Μποστ. Θεατρικός συγγραφέας και ζωγράφος, ο Μέντης Μποστταντζόγλου (ψευδώνυμο Μποστ) έγινε περισσότερο γνωστός στις δεκαετίες του 1950 και του 1960 για την καυστική σάτιρα που είχαν οι γελοιογραφίες του, δημοσιευμένες στην εφημερίδα Αυγή, στις οποίες σχολίαζε τα πολιτικά και κοινωνικά πράγματα στην Ελλάδα από τη σκοπιά του αριστερού.

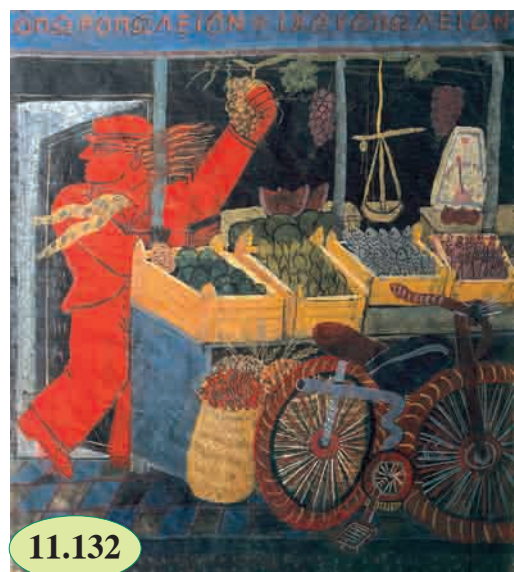

11.130

11.131

«Πορτρέτο Π.Τ.» (1979–1980) του Δημήτρη Μυταρά.

11.132

«Οπωροπωλείο» (1989) του Αλέκου Φασιανού. Ο Φασιανός είναι από τους Έλληνες ζωγράφους με μεγάλη εμπορική επιτυχία στο εξωτερικό.